

KONGL. MAJ:TS BÆFALLNINGSHAFVANDES

uti

Westmanlands Län

till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifne

EMBETS-BERÅTTELSE

för åren 1844, 1845, 1846 och 1847.

STOCKHOLM, 1850,

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Westmanlands Län till Kongl. Maj:t i underdanighet afgifne Embets-berättelse för åren 1844, 1845, 1846 och 1847.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BÆFALLNINGSHAFVANDES

uti

Westmanlands Län

till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifne

EMBETS-BERÅTTELSE

för åren 1844, 1845, 1846 och 1847.

STOCKHOLM, 1850,

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§. 1. Länets allmänna beskaflenhet.....	3.
§. 2. Invånare.....	6.
Folkmängden.....	6.
§. 3. Näringar.....	12.
Jordbruket.....	12.
Bergs- och Bruksrörelsen.....	15.
Jernmalmsbrytningen har uppgått till följande belopp	15.
Tackjernsblåsning upplyses af följande Tabell:.....	15.
Tionde Tackjerns-priserne hafva varit.....	15.
Tackjernsgods har vid Masugnarne tillverkats.....	16.
Stång- och Ämnesjerns-smidet har utgjort:.....	16.
Hammarkattspriset har varit.....	16.
Jernmanufakturstillverkningen har utgjort.....	16.
Koppar-, Messings- och Blyertstillverkningen har uppgått till.....	17.
Tillverkningen vid Sala Silfververk af Silfver, Bly och Silfverglitt.....	17.
Angående Fabriker, Bruk och öfriga Näringar, utom Bergsrörelsen, anmärkes följande:.....	17.
1:o. Tegelbrukens antal är 14.....	17.
2:o. Enligt det till Commerce-Collegium insända sammandrag af Berättelser om fabriks- och manufaktur-inrättningar på landet för år 1847, funnos här i länet berörda år följande fabriker, med det för hvardera utsatta antal arbetare och årligt tillverkningsvärde, uppskattadt i penningar, nämligen:.....	18.
3:o. Reparationsdockan eller Warfvet vid Hjelmare kanal samt Jaktbyggeriwarfven i länets 3:ne sjöstäder, hvilka hafva fortfarit i enahanda verksamhet som förut.....	18.
Ibland binäringar märkas följande:.....	18.
§. 4. Politisk författning.....	22.
Kammarverk.....	22.
Statsbidrag.....	23.

Politi.....	24.
Helsovården.....	24.
Fattigvårdens organisation.....	25.
Sparbankernas ställning år 1847 utvisas af följande tabell.....	30.
§. 5. Städerne.....	31.
1:o. Westerås stad.....	31.
2:o. Sala stad.....	34.
3:o. Arboga.....	40.
4:o. Köping.....	43.

Tabellbilaga

Tabell till Femårs-Berättelsen för Städerna inom Westmanlands Län
 Tabell för Landet inom Westmanlands Län

Underdånig Berättelse om tillståndet i statistiskt och ekonomiskt hänseende inom Westmanlands län för åren 1844, 1845, 1846 och 1847.

§. 1.

Länets allmänna beskaffenhet.

I de nästföregående femårsberättelserne är om länets beskaffenhet i allmänhet anfördt det hufvudsakligaste, och som klimatet under ifrågavarande tidrymd icke undergått några märkliga förändringar, torde jag böra öfvergå till berättelsen om de vatténaf-tappningar samt odlingar af mossar och kärr, som under omförmälda år företagne eller fullföljde i sin mån otvifvelaktigt komma att bidraga till klimatets framtida förbättring, äfvensom de utgöra betydliga framsteg i landets kultur.

Till fullständigare utdikning af Högervalls- och Skarfsta mossar samt aftappning af Mosjön inom Skultuna socken, erhöll Ryttnästaren och Riddaren af Kongl. Wasa Orden C. W. Hammarsköld i slutet af föregående qvinquennium ett låneunderstöd af statsmedel, motsvarande halfva kostnadssumman eller 10,257 R:dr banko, mot förbindelse att dessa arbeten, som börjades 1844, skulle vara fullbordade inom 6 års tid och återbetalningen af lånet författningsenligt börja efter fem års förlopp ifrån slutet af det år, hvarunder medlen blifvit af Riksgäldskontoret utbetalte.

Detta stora företag blef, genom en arbetsstyrka af 120 till 170 försvarslöse eller eljest nödställde personer, med sådan kraft bedrifvet, att vid 1847 års slut bigrafvarne å Knapphöjds-, Skällbro- och Högervallsmossarne, hvilka äro sammanhängande och under ett gemensamt namn af Högervallsmossen å kartan upptagas, blifvit fullbordade.

Äfvenså är den uti arbetsplanen bestämde dammen vid Mosjön anbringad, hufvudalloppet samt nödiga bigrafvar genom Bovalls nedra och öfra ängar upptagna, samt gräfningen af hufvudalloppet genom Skarfsta mosse och Tegatorps ägor i fortsättning

till Skarfsta bys bäck, hvilken söder om nyssnämnde by förenar sig med Svartån, i det närmaste fullbordad.

Denna vattenaftappning har medfört den nytta att Bovalls Vesteräng, af vid pass 50 tunnland, redan är odlad samt Österängen vid Bovallens under Skultuna lydande egendom under odling till en areal af 40 tunnland.

Så snart Skarfsta mosse, utgörande omkring 50 tunnland hinner, efter den skedda vattenaftappningen, vinna nödig fasthet är dess odling äfven tillämnad.

Hägervalls mossodling anses fullbordad, och den odlingsbara delen deraf, utgörande omkring 200 tunnland, är under cirkulationsbruk.

Genom vattenledningen till Mosjön, ifrån det under Skultuna Bruk lydande Helsingtorpets Myräng, äro omkring 40 tunnland af nämnde äng beredda för odling. Utom den nytta i och för odlingar som ofvanberörde vattenafledning medfört, bereder den Skultuna Bruk under högsommaren en ökad vattentillgång, som genom dammen vid Mosjön och den i arbetsplanen föreskrifna, ännu icke anlagda dammen vid Skarfsta mosse, kan besparas för påkommande vattenbehof vid bruket.

Å Tibble hemmans ägor i Skultuna socken har Ryttmästaren och Riddaren Hammarsköld, äfven genom särskild vattenafledning, till odling beredt en mindre fruktbar ängsmark och en alldeles obrukbar hagmark, utgörande 110 tunnland.

Likaledes har bemänte Ryttmästare verkställt en odling å hagmark, hörande till Hägervalls gård i Skultuna socken af omkring 50 tunnland. En del deraf är redan fruktbärande.

Med statsbidrag, genom ett lån af 3,116 R:dr banko, har ägaren af Julpa gård i Romfortuna socken, Agronomen F. R. Möller, år 1846 börjat utdikning af Julpa myror, hvilket arbete vid 1847 års slut var framskridet till ungefärligen hälften af det föresatta målet.

Större delen af den till 1847 års slut verkställda utdikningen skedde år 1846, för att lemna förtjenst åt arbetssökande och i följd af 1845 års missväxt nödställde personer, hvaremot under året 1847 arbetet föga kunde drifvas, i brist af särskildt arbetsfolk.

Sänknigen af Fröve sjö i Skultuna socken, hvilket arbete Ryttmästaren och Riddaren Hammarsköld, enligt kontrakt af den 16 Januari 1846, sig åtagit, och hvartill Eders Kongl. Maj:t i nåder beviljat statsanslag, nämligen 866 R:dr 32 sk., såsom lån, och 466 R:dr 32 sk. banko utan återbetalningsskyldighet, fullbordades samma år, enligt afsyningsinstrumentet af den 29 Juni 1847.

Vidare äro af Eders Kongl. Maj:t, år 1846, statsmedel till nedannämnda be-

lopp, i nåder beviljade till följande vattenaftappningsarbeten, hvilka åren 1846 och 1847 blifvit bedrifne.

För utdikning af Bredmossen samt sänkning af å mossen belägna Laggarsjön och invid mossen befintlige Hornsjön i Snefringe härad: 3,301 R:dr 24 sk. såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, och 3,340 R:dr, såsom lån af statsmedel, under vilkor om arbetets påbörjande så fort ske kunde år 1846 och fullbordande inom 1848 års utgång.

Detta stora vattenaftappningsarbete börjades år 1846, då ett stort antal af arbetslöse och i följd af 1845 års missväxt nödställde personer dervid fingo tillfälle till arbetsförtjenst, och fortsattes år 1847 med begagnande af eljest arbetslöse personer.

Till utdikning och aftappning af Kohlbäcks mosse och sjö i Arboga socken, utgörande 23 tunnland sjö och 52 tunnland sank mark: 1,510 R:dr, deraf 510 R:dr, såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, och 1,000 R:dr såsom lån.

För aftappning af Mursjön i Vester-Våhla socken och beredande af 214 tunnland deromkring liggande sank mark till odling: 1,223 R:dr 24 sk. såsom anslag och 2,447 R:dr banko såsom lån.

För utdikning af Nesselsta, Holms, Myrkarby, Rättebo och Nickebo myror i Hvitlinge socken om 442 tunnland: 1,000 R:dr banko såsom anslag utan återbetalningsskyldighet och 1,043 R:dr 16 sk. såsom lån.

För utdikning af sank myror om 173 tunnland, belägna inom Rönna, Rotbrunna och Bogårdens hemmansområden i Hernevi socken af detta län, dels också i sammanhang dermed inom Grop-Norrby hemmans rågång i angränsande Wårfrukyrka socken af Upsala län, 900 R:dr banko såsom anslag utan återbetalningsskyldighet och 939 R:dr 24 sk. banko såsom lån.

Genom dessa vattenaftappningsarbeten uti skilda delar af länet bereddes arbetsförtjenst för en mängd af de genom 1845 års missväxt nödställde eller eljest arbetslöse personer, men resultaterna i afseende på de derigenom beredda odlings-tillfällen tillhöra egentligen nästa femårsberättelse.

Emedlertid har, genom dessa flerfaldiga lyckade företag, hågen och omtanken, äfven hos allmogen, blifvit väckt för odlingar af större omläng och med gemensam arbetskraft, äfvensom under ifrågavarande tid flere enskilde jordägare företagit odlingar af större och mindre arealer, hvilka det skulle blifva för vidlyftigt att här uppräknas.

§. 2.

Invånare.

Folkmängden i detta län utgjorde efter sista berättelsen 92,813 personer, men var vid 1847 års slut förökad på sätt följande Tabeller utvisar:

	Antalet efter sista berättelsen.	Antal efter 1847 års Mantalslängder.	Förökning eller förminskning.
Westerås stad	3,428.	3,504.	+ 76.
Sala stad	3,060.	3,094.	+ 34.
Arboga stad	2,003.	2,087.	+ 84.
Köpings stad	1,481.	1,498.	+ 17.
Westerås fögderi . . .	14,295.	14,560.	+ 265.
Strömsholms fögderi .	10,899.	11,161.	+ 262.
Kungsörs fögderi . . .	14,416.	14,703.	+ 287.
Bergslags fögderi . . .	15,949.	16,441.	+ 492.
Sahlbergs fögderi . . .	17,335.	17,414.	+ 79.
Wäsby fögderi	9,947.	9,909.	— 38.
	92,813.	94,371.	+ 1558.

Af den här uppgifne folknnummern 94,371 personer, äro:

	Mantalspengar betalande.		Från mantalspengar befriade.		Summa.	
	Mankön.	Qvinkön.	Mankön.	Qvinkön.	Mankön.	Qvinkön.
i Westerås stad	924	1,201	580	799	1,504	2,000
i Sala stad	806	1,105	563	620	1,369	1,725
i Arboga stad	514	786	376	411	890	1,197
i Köpings stad	388	537	259	314	647	851
i Westerås fögderi	3,509	4,207	3,250	3,594	6,759	7,801
i Strömsholms fögderi . . .	2,747	3,012	2,528	2,874	5,275	5,886
i Kungsörs fögderi	3,577	4,237	3,331	3,558	6,908	7,795
i Bergslags fögderi	4,389	4,243	3,617	3,992	8,006	8,435
i Sahlbergs fögderi	4,460	5,211	3,738	4,005	8,198	9,216
i Wäsby fögderi	2,461	2,885	2,224	2,339	4,685	5,224
Summa	23,775	27,624	20,466	22,506	44,241	50,130
	51,399		42,972.		94,371.	

Af den sålunda under ifrågavarande 4 år tillkomna folkökningen utgörande 1,558 personer, belöper

a) på städerna	211.
på landet	1,347.
	1,558.
b) på mankön	928.
på kvinnkön	630.
	1,558.

De ifrån mantalspenningar befriades antal är ökadt med 638.

De betalandes antal är äfven ökadt med 920.

1,558.

Härvid anmärkes, att ibland de ifrån mantalspenningar befriade äro icke allenast alla personer emellan 15 och 17 år, utan ock gemenskapen af arméen.

Fördelad på de 4 ifrågavarande åren stiger den här ofvan omförmälda folkökningen till 389 à 390 personer per år eller nära samma belopp som enligt sista femårsberättelsen.

Beräknad på hela summan af folkmängden, sådan den är upptagen i sista femårsberättelsen, svarar denna folkökning emot något öfver $1\frac{2}{3}$ procent.

1845 års missväxt drabbade hårdast Wäsby fögderi och deruti torde orsaken böra sökas dertill att folkmängden minskats något i detta fögderi, under det att den ökats i de öfriga fögderierna och i alla 4 städerna.

Orsakerna till folkökningen på hela länet lära böra sökas i samma omständigheter och förhållanden som i 1838 års femårsberättelse blifvit återopade.

Folkets upplysning och sedlighet synes äfven under ifrågavarande tidrymd hafva i allmänhet fortgått med jemna steg. Hos den uppväxande generationen har öfvertygelsen om bränvinets umbärlighet till dagligt bruk allt mer och mer blifvit stadgad och fylleriet har i märklig mån aftagit, ehuru nykterhetsföreningar varit få och föga verksamme.

Folkskolornas inverkan på folkupplysningen tillhör framtida femårsberättelser, men ett godt tecken är, att allmogen i allmänhet visat sig mån om att låta sina barn få begagna skolundervisning.

Näringsfliten kan icke anses under ifrågavarande 4 år hafva gjort några märkliga framsteg.

På välmågan i länet hade förhållandet med 1844 års gröda och 1845 års missväxt ett menligt inflytande, som dock blef mildadt och till en stor del godtgjort genom de åren 1845 och 1846 vidtagna undsättningsanstalter samt genom

1846 och 1847 årens goda skördar och gynnsamma konjunkturer, i afseende på afsättningen och prisen på spannmål.

Årsväxterne de föregående åren hade varit mindre goda och år 1844 blef grödan i följd af den fortfarande nederbörden betydligt skadad. Samma orsak vålade att utsädet af ny råg och nytt hvete om hösten år 1844 var mindre godt och att gammal råg och gammalt hvete icke kunde utsås i tillräckliga kvantiteter.

Väderleken under våren 1845 var åter nästan oafbrutet torr. Missväxten på råg syntes således redan före midsommar 1845 gifven. Man hoppades någon ersättning genom en ymnigare skörd af vårsäden, hvilken under början af våren syntes temligen lofvande, men den aftynade dock, i följd af den oafbrutna torkan så att, ehuru regn föll någorlunda ymnigt den 22 och 23 Juni, denna nederbörd, så nära Midsommaren icke förmådde upplifva hoppet om en bättre vårsädsgröda, utan syntes den emot slutet af Juni vara i det skick, att den icke kunde gifva medelmåttig skörd.

Vid detta förhållande och då enskilde personer af allmogen ifrån Öster-Wähla och Nora socknar den 19 Juni hos Konungens Befallningshafvande anmälte sitt bekymmer för utsäde och brödföda, aflät Konungens Befallningshafvande med exprés den 20 Juni till Pastorsembetena i nämnde socknar bref, med anmodan att genast utlysa socknestämmor till utrönande af verkliga förhållandet inom hvardera socknen och till uppgörande af förslag, dels å bästa sättet att afhjelpa den nöd, som oundvikligen tarfvade undsättning, dels om den säkerhet för återbetalning, hvardera socknens invånare kunde erbjuda, i fall statslån räntefritt eller emot låg ränta på utsträckt betalningstid skulle, efter hemställan hos Eders Kongl. Maj:t, i nåder beviljas.

Derjemte vidtalade Konungens Befallningshafvande Ryttmästaren Hammarsköld, som här i orten drifver den största spannmålshandel, om möjligheten och utvägarne, att på kredit anskaffa erforderlig spannmål åt nämnde och öfrige behöfvande socknar inom länet, i följd hvaraf han åtog sig att åt allmogen på kredit utlemna spannmål till ett belopp af 3,000 tunnor, till ett, emot hvad andra i orten fordrade, modereradt pris, med vilkor, att utborgningen skulle komma att ske efter Konungens Befallningshafvandes anvisning och genom dess försorg, samt att ett räntefritt lån honom förskaffades å 20,000 R:dr banko, på ett års tid, emot säkerhet; anmälande Ryttmästaren att han dagligen till Westerås hamn införfväntade spannmål till fyllande af detta belopp.

Ehuru

Ehuru öfvertygad att skuldsättning för brödföda och utsäde borde i möjligaste mätto undvikas, ansåg sig Konungens Befallningshafvande dock den 27 Juni böra utan vidare afbidande af svar från nämnde Pastors-Embeten, hos Eders Kongl. Maj:t i underdanighet anmäla det omständigheterna kräfde undsättning till förekommande af nöd och brist; och hemställde Konungens befallningshafvande hos Eders Kongl. Maj:t i underdanigt memorial af sistnämnde dag att ett räntefritt lån å 20,000 R:dr Banko till undsättning för länet, måtte i näder beviljas samt att åt en Undsättnings-komité måtte öfverlemnas, att använda dessa medel antingen till direkta lån för behöfvande eller såsom förslag åt en eller flera affärsmän, som deremot åtog sig att för modererade af Komitéen godkände priser, på kredit efter Komitéens anvisning, utlemna spanmål åt behöfvande, hvarjemte Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande gjorde ett underdanigt förslag om Undsättnings-komitéens organiserande.

I anledning häraf täcktes Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref af den 15 Juli 1845 till Dess Befallningshafvandes disposition anvisa en förskottssumma af 20,000 R:dr Banko, att efter den fördelning Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, med eller utan samråd med särskilde af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utsedde Komiterade, ägde bestämma, i låneväg utan ränta användas till understöd för behöfvande inom länet emot skyldighet af återbetalning på utsträckt betalningsterminer samt under villkor att säkerhet derföre ställdes, medelst socknevis afgifvande gemensamma ansvarsförbindelser.

Den 21 Juli 1845 expedierades i följd häraf till vederbörande Kronofogdar nödiga ordres att infordra församlingarnes requisitioner å undsättningsmedel samt säkerhetshandlingar, och hade då ännu blott några få socknar hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmält sitt behof af undsättning.

Efter hand inkommo requisitioner ifrån flera socknar, så att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blef i tillfälle att under den 16 Augusti och 14 September 1845 utanordna dessa medel, nämligen 10,605 R:dr åt 9 socknar i Wårby fögderi, 3,000 R:dr åt 2 socknar i Sahlbergs fögderi och 6,395 R:dr åt 9 socknar i Westerås fögderi.

Härigenom kom, isynnerhet till inköp af spanmål för 1845 års höstutsäde, en ganska god hjälp de i trångmål varande jordbrukarne till godo, och den gynnsamma väderleken jemte utsädets goda beskaffenhet bidrog dertill att höstsäden i slutet af September och början af Oktober 1845 visade sig vacker och lofvande för påföljande årets skörd, och förspordes icke, att höstutsädet blifvit hindradt genom brist på Råg och Hvete till utsäde.

Då likväl i Oktober månad följderna af årets missväxt allt mera utvecklade sig ju närmare resultatet af skörden efter sädens tröskning och jordfrukternas inbär-

jande blifvit känt, anmälde Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdåniga memorial af den 9:de och 17:de Oktober 1845, länets ytterligare behof af undsättning och anhöll underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t måtte ytterligare bevilja understöd 40,000 R:dr Banko till räntefria lån och 20,000 R:dr Banko utan återbetalningsskyldighet, och täcktes Eder Kongl. Maj:t i anledning häraf i nåder bevilja den 14 Oktober 1845 20,000 R:dr Banko till räntefria lån och den 22:dra i samma månad ytterligare 20,000 R:dr till räntefria lån samt 10,000 R:dr Banko anslag utan återbetalningsskyldighet.

På Eders Kongl. Maj:ts särskilda nådiga befallning organiserades derefter en Undsättnings-komité, bestående af ledamöter ifrån länets särskilda delar under Landshöfdingens ordförande. Denna större Komité utvalde ibland sig ett utskott eller mindre Komité för Undsättnings-ärendenas beredning och för uppgörande af förslag samt vidtagande af verkställighets-åtgärder.

Denna mindre Komité hade täta sammankomster och resultatet af församlingarnes ytterligare hörande samt det förslag, som mindre Komitéen utarbetade och den underdåniga framställning, som på grund deraf hos Eders Kongl. Maj:t gjordes om ytterligare undsättningsmedel, var, att Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref af den 27 Januari 1846 täcktes i nåder bevilja ett ytterligare undsättnings-anslag af 125,000 R:dr Banko, att i låneväg utan beräkning af ränta för ändamålet användas under enahanda villkor, som för de förut erhållne undsättningslånen blifvit i nåder föreskrifne, eller emot säkerhet uti gemensamma af större eller mindre menigheter afgifvande ansvarsförbindelser samt återbetalning med $\frac{1}{3}$:del vid hvardera af Uppbördsstämmorne för erläggandet af 1846, 1847 och 1848 årens Kronoutskylder.

Härförutan hade Eders Kongl. Maj:t uppå Dess Befallningshafvandes serskilda hemställan genom nådigt bref af den 5:te November 1845 bifallit Dess Befallningshafvandes underdåniga hemställan om ett räntefritt förskott af 30,000 R:dr Banko, som emot pröfvad och godkänd borgen tillhandahöllos och utdelades åt sådane välkände köpmän i Westerås stad, som voro lugade att inom föreskrifven kort tid till sina magasinier införskaffa vissa i förhållandet till låneförskotten bestämda kvantiteter råg, korn och hafra, afsedde att under vintern till länets invånare efter gångbara priser försäljas, dervid Eders Kongl. Maj:t i nåder befallde, att uti de kontrakter, som af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle med köpmännen afslutas, borde ovilkorligen föreskrifvas, dels att spanmålen icke finge från Stockholm uppköpas, dels ock att förlagslånen, som af denna summa utdelades, borde af låntagarne till Landtränteriet återbetalas, så tidigt, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blefve i tillfälle att till Statsverket återleverera $\frac{1}{3}$:del af den

erhållna förskotts-summan inom första veckan af Februari, $\frac{1}{3}$ inom första veckan af Mars och den sista $\frac{1}{3}$:delen inom första veckan af April månad 1846.

Summan af de sålunda beviljade medel af Statsverket uppgick härigenom till icke mindre än 225,000 R:dr Banko.

De frivillige gåfvor, som dels i penningar, dels i spanmål till understöd för de genom missväxten nödställde inflöto, utgjorde dessutom kontanta medel 39,363 R:dr 7 sk. 8 rst. och varor till ett värde af 61,049 R:dr 31 sk. 8 rst. eller tillsammans 45,412 R:dr 39 sk. 4 rst. Banko.

Med tillägg af dessa gåfvomedel uppgick således undsättningen till den högst betydlig summan af 270,412 R:dr 39 sk. 4 rst. Banko.

Häraf visar sig i huru hög grad Eder Kongl. Maj:t och Svenska Folket bebjertade de genom missväxten blottställde Westmanländningarnes nöd, hvilken också derigenom blef afhulpen på det förmånliga och lyckliga sätt, att jordbrukarne funno utväg till behöfligt utsäde höstetiden 1845 och våren 1846; att församlingarne blefvo satte i tillfälle att anslå icke obetydliga förlager till arbetsförtjenst för tjenstlöse och utfattige, samt att befolkningen i allmänhet hade sin brödföda till dess den nya förmånliga skörden 1846 inträffade, och att tiggeriet icke betydligt öfverskred hvad som under andra mindre gynnaude år varit vanligt.

Men till detta vunna ändamål med nödhjelps-anstalterna bidrogo dock på ett verksamt sätt äfven de anslag af Statsmedlen Eder Kongl. Maj:t hade i nåder beviljat dels till ofvanåberopade vatten-aftappnings-arbeten, dels också till de vägförbättringar, hvarom jag under artikeln: Vägar och Broar får tillfälle att i 3 § vidare berätta.

Genom 1846 och 1847 årens förmånliga skördar, hafva följderna af 1845 års missväxt mer och mer försvunnit och tillgångar blifvit beredde att utan särdeles svårighet erlägga dels föreskrifna afbetalningar å Undsättningslånen, dels ock den del af 1845 års Kronoutskylder, hvarmed Eder Kongl. Maj:t, i anseende till 1845 års missväxt, till ytterligare lindring hade beviljat anstånd.

Tillgången på arbetare har under de fyra ifrågavarande åren lika som förut, varit beroende af årsväxterne. 1845 års missväxt förorsakade att en mängd meniskor blefvo arbetssökande.

Genom Undsättnings-komitéens och Sockne-nämndernas samt enskilde personers åtgärder och anstalter blefvo tillfällen till arbete öfver allt i möjligaste måtto beredde, och vid artikeln om fattigvården i 4:de §, har jag tillagt några vidare upplysningar härom.

De årliga markegångsprisen på ett drängdagsverke under ifrågavarande år hafva varit:

för år 1844		21 sk. 4 rst.	Banko
„ „ 1845		20 sk. 8 rst.	„
„ „ 1846		20 sk. 8 rst.	„
„ „ 1847		21 sk. 4 rst.	„

§ 3.

Näringar.

Jordbruket, som är hufvudnäringen i större delen af länet, har under ifrågavarande 4 år fortfarit att förkofras, ehuru 1845 års missväxt deruti gjorde ett afbrott.

Förhållandet emellan de olika åkerbruksmethoderna, hvilka beskrifvas i sista femårs-berättelsen, har icke undergått någon annan väsentlig förändring under ifrågavarande 4 år, än att kunskapen om cirkulations-bruket blifvit genom den här i länet anlagda Landtbruksskola och genom flere enskilde Possessionaters exempel allt mer och mer utbredd och förtroendet därför i så måtto förökadt, att Landtbrukare i alla socknar äfven ibland allmogen mer och mer utvidgat foderväxtodlingen, och med uppmärksamhet följa Cirkulations-brukets framsteg och söka tillägna sig fördelarne deraf så vidt kunskapen derom och omständigheterna medgifva.

Mera kan man icke heller hvarken önska eller hoppas, då till ett förbättradt, på vetenskapliga grunder stödt åkerbruk erfordras så mycken utvidgad kunskap och erfarenhet och så betydlig förökning af arbetsstyrka och kapitaler eller förlag.

Förbättringen af jordbruket måste nämligen, såsom all grundlig förbättring, ske småningom, och en förhastad öfvergång till ett nytt system i jordbruket har i andra orter visat sig vådlig.

De Rättare-elever, som årligen utgått ifrån Landtbruks-institutet på Julpa, och ibland hvilka flere fått godt loford om sig på de egendomar, der de blifvit anställda, hafva bidragit till spridande af kunskaper om ett förbättradt jordbruk. Hägen härfor har äfven blifvit väckt genom de i länet hållne täflingsplöjningar och dervid utdelade premier åt de mest skicklige.

Finsk utsädes-råg har äfven under ifrågavarande 4 år blifvit begagnad, ehuru mindre än förut.

Med de i länet brukliga sädesslag har för öfrigt förhållandet varit detsamma, som efter förra femårs-berättelsen, och har Hveteodlingen äfven under dessa år tilltagit.

Odlingen af potates, har i anseende till den uppkomne potatissjukan varit mindre lönande och i följd deraf blifvit inskränkt.

Med odlingen af lin, hampa och humble har förhållandet varit detsamma som efter de sista femårs-berättelserna.

Trädgårdsskötseln har icke heller gjort några större framsteg. Kännedomen om förbättrade åkerbruksredskap och deras användande har blifvit mera spridd genom länets Landtsbruksskola, der sådan redskap förfärdigas till afsalu och användes vid jordbruket på stället.

Genom tällingsplöjningarne har förtroendet för Engelska och andra förbättrade slag af plogar, blifvit förökadt. Nya tröskverk hafva på många ställen blifvit anlagda och flyttbara tröskverk har man börjat att allt mer och mer med fördel använda.

Länets Landtbruksskola, som först anlades vid Hägervallen i Skultuna socken, har blifvit flyttad till Julpa i Romfortuna socken, der detta institut, bildadt af ett enskildt Bolag, och med årligt statsanslag af 1,000 R:dr Banko, har blifvit skött af föreståndaren, Agronomen Möller under inseende af en Skoldirektion, utsedd af Bolagets ledamöter. Vid de årliga examina, som derstädes med Rättare-eleverna hållits hafva så väl Possessionater ifrån omkringliggande orten, som jordbrukare af allmogen infunnit sig och med intresse gjort sig underrättade dels om elevernas framsteg dels ock om de på stället införde förbättringar i åkerbruket, och har denna inrättning i sin mån bidragit till spridande af kunskapen om förbättrade metoder i Landtushållningen samt till utvidgande af intresset för ett rationellt Landtbruk.

Boskapsskötseln har vid flere Herrgårdar blifvit under ifrågavarande år förbättrad och kreaturens antal förökadt i mån af tilltagande fodertillgång. Äfven ibland allmogen synes omtanken hafva varit mer och mer riktad på detta angelägna ämne. Det missförhållande, som i allmänhet uti Westmanland äger rum emellan åker och äng, ity att på de flesta ställen större åker-areal halles öppen för sädesodling än som vederbör, är ett väsendtligt hinder för boskapsskötselns förkofran; men i samma mån foderväxtodlingen tilltager, har det ock blifvit möjligt att utvidga ladugårdarna, och framstegen härutinnan hafva under ifrågavarande år väl varit märkliga men icke särdeles betydliga på det hela, utan återstår härutinnan ganska mycket för den enskilda omtanken och för gemensamma åtgärder. Under de ifrågavarande 4 åren har länet varit förskonadt ifrån den härjning å ängarne som af gräsmasken de föregående åren förorsakats.

Hästafveln och dess förkofran inom detta län har under ifrågavarande 4 år likasom förut, till en del berott på enskild omtanka, men hufvudsakligast på Stuteri-inrättningen vid Strömsholm.

Detta Stuteri har under tiden blifvit skött med samma framgång, som sista femårs-berättelsen upptager.

Förhållandet med Fårafveln har under dessa år varit detsamma, som under förra qvinqvennum.

Afsättningen af Ladugårdsprodukter har tilltagit och produktionen i någon mån blifvit förökad; dock är den på långt när ännu icke tillräcklig för länets behof.

Bränvinsbränningen har allt mer och mer blifvit koncentrerad i större brännerier, der den med större fördel kan drifvas än med små pannor.

På det kändedom om en förbättrad *skogshushållning* måtte blifva utspridd, har en Lärare uti Skogshushållnings-vetenskapen vid länets Landtbruksskola lemnat eleverne undervisning.

Tuhundra Härads Allmänning har af Jägmästaren Tottie blifvit indelad till trakthuggning. Å den till Johannisbergs Kungsladugård hörande skog på Ridön i Mälaren har under ifrågavarande år början blifvit gjord med en ordentlig skogsreglering, likaledes af Jägmästaren Tottie.

Vid de i sista femårs-berättelsen omförmälda egendomar, der en förbättrad *skogshushållning* blifvit införd, har resultatet deraf varit förmånligt.

Skogs-institutet vid Westsura har fortfarit under Forst-direktorn Assessor Obbarü ledning.

Vid detta af Bruks-societeten grundade Institut har år 1847 fond blifvit anslagen till en andre Lärare och till stipendier för skicklige elever. Institutets lokal lemnar utrymme för 6 elever. Undervisningen har i följd af berörde tillökade anslag kunnat utvidgas. För elevernas praktiska inöfning uppmätes och indelas årligen en del af Ramnäs Bruks skogar, hvilka skötas af Institutets Lärare. Sommartiden, då eleverna under andre Lärarens ledning äro sysselsatte med skogsmätning och indelning, är det föreståndarens vid detta Institut åliggande, att åt de ibland Bruks-societetens ledamöter som sådant önska, lemna biträde vid anordnande af skogshushållningen, att genomse deras skogar, värdera dem generelt och bestämma reglorne för deras skötsel samt gifva ägarne goda råd och efter omständigheterna förslag till skogsskötselns vidare fullkommande eller ock, om så begäres, ombesörja skogsskötseln medelst årligen lemnade bestämda föreskrifter för skogsvaktarne. Denna verksamhet är utsträckt öfver hela Bruks-societetens område, icke allenast i Westmanland, utan ock i Südermanland, Nerike, Wermland, Dalarne,

Norrland och Uppland, inom hvilka alla provinser arealen af den skog, som skötes efter berörde föreskrifter, är uppgifven till 400,000 Tunnland. Häraf belöpa dock på detta län endast Ferna, Karmansbo och Ramnäs jemte några mindre Bruksskogar.

Det stegrade priset och den förökade åtgången å skogseffekter i synnerhet ved, har väckt flere enskilde personers omtänka på angelägenheten af en på vetenskapliga grunder reglerad skogshushållning och den öfvertygelsen har allt mer och mer blifvit stadgad, att Härads-allmänningar icke böra delas, utan bibehållas under gemensam skogsförvaltning efter trakthuggnings-systemet. Likväl äro de framsteg, som under ifrågavarande år blifvit gjorda till kunskapen om och utöfningen af en förbättrad skogshushållning, icke stora. Mycket återstår att göra i denna väg.

Bergs- och Bruksrörelsen.

Jernmalmsbrytningen har uppgått till följande belopp:

för år 1844 till 123,660 S:tl. Tackjernsvigt

„ „ 1845 — 112,373 d:o

„ „ 1846 — 129,738 d:o

„ „ 1847 — 149,261 d:o.

Tackjernsblåsning upplyses af följande Tabell:

	Hytters antal	Blyttor i gång	Blåsningstid.		Tackjerns- tillverkning.			Tionde Tackjern.		
			Dygn.	Timmar.						
					Sk:tl.	L	tl.	Sk:tl.	L	tl.
År 1844	21	13	1,537	19	28,214	12	2	933	4	—
„ 1845	21	13	1,183	1	21,545	22	9	336	13	$\frac{1}{6}$
„ 1846	21	15	1,720	11	32,955	11	15	491	7	$4\frac{7}{12}$
„ 1847	21	16	1,884	3	35,776	7	9	543	24	$6\frac{1}{4}$

Tionde Tackjerns-priserne hafva varit

	Lösningspris.		Auktionspris.	
År 1844 . . .	5 R:dr	B:ko	5 R:dr	16 sk.
„ 1845 . . .	6: 32.		5: à 5:	24.
„ 1846 . . .	7: 24.		6: 32. à 7:	8.
„ 1847 . . .	7: 8.		7: 24.	

Tackjernsgods har vid Masugnarne tillverkats

år 1844	207	Sk:℔.	15	℔
„ 1845	154	„	18	„
„ 1846	84	„	—	„
„ 1847	98	„	—	„

Stång- och Ämnesjerns-smidet har utgjort:

	Antalet Hårdar.	Privilegeradt Smide, inberäknad Ham- marskatten.			Uppgifven tillverkning.			Hammarskatt.		
		Sk:℔.	℔	℔.	Sk:℔.	℔	℔.	Sk:℔.	℔	℔.
år 1844	129	63,850	18	4	61,682	16	4	609	19	4
„ 1845	130	64,759	18	4	63,127	6	14	618	19	4
„ 1846	130	64,759	18	4	68,133	—	2	618	19	4
„ 1847	130	64,759	18	4	68,821	18	6	618	19	4

Hammarskattspriset har varit

	för Stångjerns- verken.			för Ämnesjerns- verken.			för Bergsmans- hamrarne.		
	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.
B:ko									
Ar 1844	13	—	—	13	—	—	12	—	—
• 1845	14	24	—	14	24	—	13	24	—
• 1846	15	24	—	15	24	—	14	24	—
• 1847	15	24	—	15	24	—	14	24	—

Jernmanufaktur-tillverkningen har utgjort

År 1844	4,303	Sk:℔.	13	℔	17	℔.
• 1845	3,797	•	11	•	8	•
• 1846	3,648	•	14	•	12	•
• 1847	4,403	•	11	•	7	•

Koppar-,

Koppar-, Messings- och Blyertstillverkningen har uppgått till

	Koppartillverkning.			Messing.			Blyerts.		
	Sk:℔.	L:℔.	℔.	Sk:℔.	L:℔.	℔.	Sk:℔.	L:℔.	℔.
År 1844	296	10	—	467	4	9 $\frac{3}{4}$	285	16	—
• 1845	312	15	15	440	9	9 $\frac{1}{8}$	172	5	—
• 1846	294	4	6	534	7	16 $\frac{1}{2}$	228	2	—
• 1847	344	9	4	672	5	1 $\frac{1}{3}$ $\frac{2}{3}$	229	9	—

Tillverkningen vid Sala Silfververk af Silfver, Bly och Silfverglitt.

	Tillverkning.							Afgift till Kronan i Tionde, Myntare-lön och Slagskatt.		
	Silfver, bergfint.		Bly.			Silfverglitt.		R:dr	sk.	r.
	Lödigg Mark.	Lod.	Sk:℔.	L:℔.	℔.	Centner.				
År 1844	3,299	3	348	14	15	152	20	9,545	—	11
• 1845	3,646	11	384	14	8	118	00	10,456	17	1
• 1846	2,363	10	129	10	9	68	00	6,782	27	6
• 1847	4,773	8	523	10	2	134	85	13,683	23	10

De vid Grufvorna, Bergverken och Bruken arbetande personers antal har, så vidt utrönas kunnat, uppgått till omkring 3,500 personer.

Angående Fabriker, Bruk och öfriga Näringar, utom Bergsrörelsen, anmärkes följande:

1:o. Tegelbrukens antal är 14. Deras tillverkning är icke tillräcklig för länets behof. Afsättningen på både tak- och murtegel vid de befintliga för afsalu anlagda tegelbruken är liflig.

Då det dels för besparing af de aftagande tillgångarne på timmer, dels också för mindre eldfarlighet, är af stor vikt, i synnerhet i städerna, att nybyggnader uppföras af sten i stället för timmer, som nu nästan uteslutande i länets städer användes, beror den af behofvet högt påkallade förändringen i byggnadssättet

Berättelse öfver Westmanlands län för åren 1844—1847.

hufvudsakligen på uppkomsten af nya tegelbruk eller utvidgning af de befintliga tegelbrukens tillverkningar.

2:o. Enligt det till Commerce-Collegium insända sammandrag af Berättelser om fabriks- och manufaktur-inrättningar på landet för år 1847, funnos här i länet berörda år följande fabriker, med det för hvardera utsatta antal arbetare och årligt tillverkningsvärde, uppskattadt i penningar, nämligen:

1 Säpsjuderi	2 arbetare	3533	R:dr tillverkningsvärde.		
1 Knappnålsfabrik	14	—	880	—	—
1 Vadmals- och skinnstamp	—	—	33 $\frac{1}{3}$	—	—
1 Kardfabrik	6	—	648	—	—
2 Garfverier	4	—	980	—	—

26 arbetare 5994 $\frac{1}{3}$ R:dr banko.

Om Fabrikerna i städerna torde underrättelser böra meddelas vid Artikeln om städerna.

3:o. Reparationsdockan eller Warfvet vid Hjelmare kanal samt Jaktbyggeri-warfven i länets 3:ne sjöstäder, hvilka hafva fortfarit i enahanda verksamhet som förut.

Ibland binärings märkas följande:

Varors forslande. Denna binäring är af mycken betydighet isynnerhet i de norra delarne af länet och i afseende på transporter af bruks- och bergsverkseffekter till städerna Westerås, Arboga och Köping, samt för fortskaffande af Bergslagens och Dalarnes förnödenheter ifrån dessa städer, isynnerhet Westerås.

Kolning i Bergslagen samt bruksdistrikterna och de skogsrikare socknarne. Denna näringsgren har fortfarit i samma förhållande, som sista Femårsberättelsen omförmäler.

Tjärbränning till 4 à 500 tunnor årligen har bedrifvits i Sahlbergs fögderi. Priset har varit 6 R:dr banko tunnan.

Brädsågning till afsalu har idkats i Sahlbergs fögderi och några få skogsägande socknar i andra fögderier. Inom förstnämnda fögderi är den årliga tillverkningen uppgifven till 2 à 4000 tolfte, och har priset på bräder varit 2 à 3 R:dr banko tolfte.

Trä- och laggekärl, stolar och takspån förfärdigas i Öster-Wähla, Nora och Harbo socknar af Sahlbergs fögderi till afsalu inom detta och angränsande län och afyttras stolarne jemväl i Stockholm. Tillverkningsvärdet af dessa slöjdalster är uppgifvet till 4 à 6000 R:dr banko per år.

Förfärdigandet af nöthårsmattor fortfar såsom binäring i några få socknar.

Salpetertillverkningen har genom det förhöjda lösningspriset å Kronans salpe-

ter vunnit under ifrågavarande år någon förkofran, så att då den till Kronan levererade godkände oluttrade salpeteren år 1843 utgjorde 286 *Ld.* 18 *℔*. 16 lod, uppgick salpeteritågten år 1847 till 563 *Ld.* 18 $\frac{3}{4}$ *℔*.

Jagt och djurfångst. Premier för rofdjurs dödande äro ännu inom häraderne stadgade. Utaf de till Eder Kongl. Maj:t årligen ingifne rapporter utvisas antalet af dödade rofdjur.

Det villebråd, som för öfrigt är föremål för jagten inom länet, är hufvudsakligen harar, rapphöns, orre och tjäder; men denna jagt är icke af särdeles betydighet.

Fisket — derom återopas de förut afgifne Femårsberättelserne.

Sjöfarten — Ifrån Westerås till hufvudstaden och flere inrikes hamnar har sjöfarten tilltagit i liflighet. Trenne ångfartyg hafva under ifrågavarande 4 år, likasom förut gjort, reguliera turer emellan Westerås och hufvudstaden.

Rederibolagen i Arboga och Köping fortfara.

Trafiken på Hjelmare- och Strömsholms-kanalerna har fortgått i ungefärligen samma förhållande, som efter sista Femårsberättelsen.

Ombyggnaden af Strömsholms kanal är under ifrågavarande 4 år fortsatt på norra delen af den inom länet belägne kanal-linien. Till bedrifvande af detta arbete har, utom andra arbetare, första kompaniet af Krono-arbetskorpens soldatklass varit användt. Arbetsstationerna hafva varit vid Hofgården i Sura socken, Seglingsberg i Ramnäs socken samt Sembla i Westanforss.

Antalet af fartyg, som ägdes af på landet boende personer, var år 1847 trettion om tillsammans 186 läster. Besättningens antal sammanräknadt 22 personer.

Dessa fartyg begagnades till segelfart hufvudsakligen på Mälaren och Strömsholms kanal.

Vägar och broar. — Det genom Eder Kongl. Maj:ts nådiga Bref af den 22 Oktober 1842 gillade förslag för användande af de, till Bergslagsvägens förbättring medelst klappersten, af Rikets Ständer anslagne 7,500 R:dr banko har dels blifvit verkställt och de klapperade delarne af vägen afsynade och gillade af Chefen för mellersta kanaldistriktet, dels ock för det återstående arbetet undergått de af Eder Kongl. Maj:t gillade modifikationer, så att gröfre mofritt grus blifvit i stället för klappersten användt.

En del af denna vägförbättring återstod vid 1847 års slut. De med klappersten belagda vägstyckena hafva derigenom erhållit en fast grund, och detta vägförbättringssätt, verkställt med tillbörlig omsorg, kan under vanliga förhållanden vara ganska tjenligt å vägar der tyngre lass forslas, i synnerhet om den sålunda med klappersten belagde eller klapperade vägen tillbörligen underhålles medelst spårfyll-

ning och grusning med tjenligt grus; men de på Bergslagsvägen i större foror framgående lass äro icke allenast af ovanlig tyngd utan föras nästan uteslutande på 2 hjul, hvilka, gående i samma spår, hafva en nästan oemotståndlig kraft att uppgräfvä den fastaste vägyta och småningom bilda spår. Sådana spår, om de icke idkeligen igenfyllas och jemnas, blifva djupa och svåra, och vägen förderfvas. Klapperingens kraft att emotstå kärrhjulen är ganska betydlig och vägen har visserligen derigenom blifvit förbättrad, men ändamålet kan icke anses vara så tillräckligt vunnet som vid uppgörandet af förslaget åsyftades. Denna så kallade Bergslagsväg är, i anseende till den ovanligt starka trafiken derå med tunga lass på 2 hjul, en ibland de allrasvåraste vägar att underhålla i godt skick. Dertill skulle erfordras under en god del af året daglig tillsyn och dagligt arbete med spårfillning. Hvilket vägförbättringssätt å denna väg man än må antaga, torde det dock aldrig rätt emotsvara ändamålet, om icke dagsverkskarlar betingas, som dagligen vissa tider om året spårfilla och jemna vägen.

Efter ett af nu varande Chefen för mellersta kanaldistriktet, Major Mekanikus Olivecrona uppgjortt förslag till förbättring af samma så kallade Bergslagsväg ifrån Westerås gamla tull till Romfortuna sockengräns, utgörande vid pass $\frac{8}{9}$:dels mil, medelst användande dels af klappersten, dels af slagen sten, täcktes Eder Kongl. Maj:t, med afseende tillika å angelägenheten att bereda arbetsförtjenst för de i följd af 1845 års missväxt här i länet nödställde personer, i nåder bevilja ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 20,000 R:dr banko.

Sedan den redan förut organiserade Komitén för Bergslagsvägens förbättring, förstärkt med nya Ledamöter ifrån Westerås stad och de socknar, som hafva lotter å denna del af vägen, åtagit sig att utföra detta arbete, fick en mängd af behöfvande personer tillfälle till arbetsförtjenst genom stenslagning. Planen för detta arbete grundades derpå, att, sedan genom afskottning af den lösare ytan af vägen en ram utefter hvardera väggkanten blifvit bildad för sammanhållningen af stenen, vägen på midten till en bredd af 8 alnar först skulle fyllas med klappersten och deroftvanpå med ett lager af slagen sten genom Väg-Komiténs försorg, samt att grus derefter skulle påföras af vägglottsägarne till 2 tums tjocklek. Denna plan blef ock vid arbetets verkställande följd; men den påräknade grusningen af 2 tums höjd å stenlagren blef för vägglottsägarne, mer än påräknadt var, kostsam derigenom att gruset nedträngde i mellanrummen mellan stenarne, och större quantitet af grus således erfordrades för att bereda jemn yta å vägen, hvarföre det drog på tiden, innan alla vägglotter kunde blifva behörigen grusade.

Denna slags vägförbättring, som har någon likhet med macadamisering, men hvarken är så fullständig eller kostsam, undfick i orten namnet deraf. Resultatet af denna så kallade macadamisering är emedlertid betydligt förmånligare och bättre än af den förut försökta klapperstensbeläggningen, som fått namn af klappering. Vägen emellan Westerås tull och Romfertuna sockenskillnad har igenom denna vägförbättring vunnit mera fasthet, och försöket är mer och mindre lyckadt, allt efter som olika väglottsägare använt större eller mindre omsorg och kostnad på anbringande af tjenlig grusfyllnad och på spårfyllning derefter under den tid stenlagren, genom vägens körning efter stenfyllningen och grusningen, vunno fasthet. Arbetet blef vid hållen afsyning af Major Olivecrona gilladt på försommaren 1847. Utom i och för stenslagningen bereddes äfven betydlig arbetsförtjenst genom anskaffningen, framförningen och utbredningen af klappersten och den slagne stenen, hvilken jemte gruset utgör sammanbindningsämnet för klapperstenen.

Äfven denna vägförbättring är egentligen att anse för ett försök och vid betraktande af vägens närvarande skick kan man icke neka att försöket lemnat temligen förmånliga resultat, ehuru erfarenheten visat att stenfyllningen och gruspåföringen bort sättas med hvarannan uti ett närmare sammanhang. Skulle likväl gruspåfyllningen äfven hafva blifvit inbegripen uti kostnadsförslaget och anslagsmedlen dertill använda, hade vägförbättringen måst till väglängden mycket inskränkas. Det återstår att utfinna tjenligaste sättet för bibehållande af den större fasthet vägen genom denna förbättring vunnit och att allt mera fullkomna vägens jemnhet genom en tjenlig lagning af spåren. De på vägen framgående tunga fororna af lass på 2 hjul hafva nämligen ännu den menliga verkan att spår deraf under de våtare årstiderna bildas, dock icke med samma lätthet som före denna vägförbättring. Väg-Komiténs utlåtande är härom infordradt och man bör vänta ytterligare påföljd af Komiténs omtanka för vägens förbättring.

Med ett understöd af statsmedel, stort 377 R:dr 24 sk. banko, verkställde ägarne af Ramnäs och Skultuna Bruk Ryttmästaren och Riddaren Baron W. Tersmeden och Ryttmästaren och Riddaren Hammarsköld år 1846 en nyttig omläggning af vägen öfver Sägberget å Bovallsskogen, belägen emellan dessa Bruk. Den nya vägen, som bildar en halfeirkel nedanför berget, är jemn, fast och bra.

Med statsbidrag af 4000 R:dr banko, utan återbetalningsskyldighet, verkställde Ryttmästaren och Riddaren Hammarsköld, hufvudsakligen år 1846 och till någon del år 1847, omläggning af allmänna landsvägen emellan Skultuna by och Qvarnbacka Gästgifvaregård öfver den så kallade Kattheden i Skultuna socken. Företaget lemnade ett godt tillfälle till arbetsförtjenst för nödställda personer år 1846.

Vid Syn å denna nya väg den 21 Juni 1847 meddelades det vitsord, att arbetet var väl och i allo efter kontraktet fullgjordt. — Vägen är jemn, äger fast botten och visar sig så god en ny väg kan vara.

För omläggning och förbättring af så kallade Årsvägen emellan Wänsjö och Thorstuna Gästgifvaregårdar i Thorstuna socken, beviljade Eder Kongl. Maj:t år 1846 ett anslag af 1650 R:dr banko. Detta vägarbete blef åren 1846 och 1847 bedrifvet och äfven derigenom bereddes arbetsförtjenst för de nödställde och arbetslöse. Denna vägförbättring är i dubbelt afseende nyttig, nämligen dels för att derigenom beredes en genväg, dels också emedan denna väg, som genom förbättringen blifvit för allmänheten begagnelig, är, såsom löpande utefter en ås, lättare att underhålla än den förut allmänt begagnade vägen.

En vägomläggning emellan Sala stad och Enåkersby Gästgifvaregård blef likaledes med af Eder Kongl. Maj:t år 1846 i nåder beviljad statsanslag å 650 R:dr banko företagen till båtnad för de tjänst- och arbetslöse samt till lättande och förbättrande af kommunikationen i orten.

Brobyggnaden öfver Mellansundet, hvar till medel genom Testamente af framlidne Bergs-Rådet Groen blifvit anvisade, har, i anseende till den yppade rättegången om Testamentets ämne, vid 1847 års slut icke kunnat komma till stånd.

Handeln med spannmål har allt efter årens olika skördar varit under ifrågavarande år liflig. De lätta kommunikationerne sjöledes och allmogens åhåga att genom forslor vinna biförtjenst lättar mycket spannmålshandeln i Westmanland. Afsättningen å öfrige landtmannaprodukter och handeln dermed har under berörda år icke undergått någon betydlig förändring, vidare än att afsättningen af ladugårdsprodukter tilltagit genom den lifliga sjöfarten på Stockholm. Gårdfarihandeln har fortfarit att något minskas.

Upphandlingen af lumpor för Pappersbrukens behof har varit i samma skick som enligt sista Femårsberättelsen.

§. 4.

Politisk författning.

Kammarverk. Under den här ifrågavarande perioden hafva icke några hemman råkat i ödesmål, och icke heller äro några nya hemman skattlagda. Förhållandet med sågar och qvarnar upplyses af tabellen. Hemmansklyfningen har icke i någon betydlig mån tilltagit. Jordafsöndringar i författningsenlig ordning hafva varit ganska få. Laga skiften hafva fortgått i ungefärligen samma förhållande som de föregående åren.

Några frågor om vattenverks rifning i ock för olaga uppdämning hafva icke blifvit anhängiggjorde.

Förhållandet med hemman och andra possessioner, som tillhöra Kronan, Läroverk och fromma Stiftelser, har icke undergått förändring.

Proportionen emellan själfägande jordägare och arrendatorer af andras jord är likaledes i ungefärligen samma skick.

Om oroterade hemman och rotefrihets- eller rotevakansafgifter åberopas 1838 års Femårsberättelse.

Statsbidrag. Hemmanens onera inhemtas af Tabellen. Folkskoleafgiften, som uppkom 1847, är i Tabellen upptagen ibland diverse afgifter, onera och allmänna besvär. Då personella beivlingen i samma förhållande blifvit nedsatt, har denna afgift icke medfört någon ökad tunga för andra än gemenskapen af indelta Armén, som tillföre var ifrån den personella beivlingen befriad.

Uti soldathållningen eller roteringskostnaden njuta de inom Westmanlands län belägne 877 rotar af Westmanlands Regemente, hvilka hafva delaktighet uti den så kallade Knekte-legomedelkassan, den lindring och fördel att kassan icke allenast betalar 50 R:dr banko såsom lega vid tillsättningen af ny soldat, utan ock ifrån och med år 1846, enligt Kongl. Brevet af den 19 Juli 1845, godtgör roten beklädnadsbidraget, hvilket för desse rotar medför en icke obetydlig förmån.

Kostnaden för soldathållningen eller roteringskostnaden beräknad på helt mantal är i olika delar af länet olika.

Rustningsstammens och dertill anslagna Augmentshemmans grundräntor och afrad äro icke allenast tillräckliga till, utan öfverskjuta rustningskostnaderne, så väl vid den inom länet förlagda del af Lif-Regementets Grenadier-korps som ock vid de nummer af Arboga Sqvadron, vid Lif-Regementets Husar-korps, hvilka tillhöra detta län. Rustningskostnaden är beräknad inom Kungsörs fögderi vid Grenadier-korpsen till 147 R:dr 30 sk. 2 r:st, och vid Husar-korpsen till 166 R:dr 3 sk. 6 r:st. I Wårby fögderi vid Grenadier-korpsen till 145 R:dr och i Sahlbergs fögderi vid Grenadierkorpsen till 152 R:dr 24 sk. 6 r:st.

Kostnaden för håll- och reservskjuts har nästan öfverallt i länet genom de ingångne skjutsentreprenaderne betydligt minskats och för trenne särskilda skjutslag alldeles försvunnit, emedan Entreprenörerne vid 3:ne gästgifvaregårdar utan särskild afgift bestrida skjutsen emot den förhöjda skjutslegan. De öfriga arterna af skjutskostnad äro kungs- och kronoskjuts.

Tillika märkas följande allmänna onera och afgifter, nämligen rotefrihetsafgift, extra rotering, Ecklesiastikstatens aflöning, fattigförsörjning, vägbyggnader. De öfriga upptagas under namn: Diverse allmänna onera och kommunala afgifter, såsom kyrkobyggnad, prestgårdsbyggnad, skolbyggnad, kurhusmedel, barnmorskemedel, brefbä-

ring, inqvartering, krigsmanshusmedel, brandstodsmedel, riddarhusmedel, riksdagsman-na-arfvode, profosslön, premier för dödade rofdjur, snöskottningsmedel, bromedel, stamboksmedel, folkskoleafgift och debetsedelslösen.

Politi. Inrättningen af Sockne-Nämnder på landet har öfverallt bidragit till ordning och skick. I synnerhet voro desse Nämnder till mycken nytta vid anordningen af de undsättningsanstalter, som blefvo nödiga i följd af 1845 års missväxt, och öfverallt ådagalade Sockne-Nämnderne nit för socknarnes och de nödställdes bästa. Denna kommunalinrättning synes mycket passande för landet och folkets lynne. Dess verksamhet har äfven blifvit af större vigt sedan genom 1847 års författning fattigvården blifvit åt Sockne-Nämnderne uppdragen.

Fjerdingsmannabefattningen går i tur inom några socknar. I andra och de fleste socknar bestrides denna tjänst af särskilde dertill antagne personer.

Ehuru Kronobetjeningens antal på landet är mycket ringa, har allmänna ordningen varit upprätthållen, hvartill Sockne-Nämnderne och Fjerdingsmännen i sin mån bidragit.

Folkskolor hafva öfverallt på landet blifvit inrättade. Deras inflytande på det unga släktets bildning tillhör dock framtida berättelser.

Folkskolelärare-Seminarium i Westerås har under ifrågavarande 4 år fortfarit i sin verksamhet.

Vid Westerås Gymnasium har antalet af de Studerande år 1847 utgjort 45.

Westerås högre Lärdoms- och Apologistskola bevistades samma år af 119 Lärjungar.

Som Westerås Läroverk är inrättadt för hela länet har jag här upptagit detta; men om undervisningsanstalterne i de öfrige städerna får jag tillfälle att berätta i nästföljande §.

Angående undervisningen vid Länets Landtbruksskola, torde mig tillåtas att åberopa de årligen till Eder Kongl. Maj:t insända berättelser, hufvudsakligen innehållande att denna undervisning varit nöjaktig.

För öfrigt har någon annan slöjdskola i länet under ifrågavarande tid icke funnits, än de i städerna inrättade flickskolor.

Helsovården i länet har under dessa år blifvit besörjd af samma Läkarepersonal, som omförmäles i sista Femårsberättelsen. Utom Provincial-Läkaren hafva i länet varit anställda: 2 Regements-Läkare, hvaribland dock den ena, nämligen vid Westmanlands Regemente, efter Brigad-Läkaren Vougt's år 1845 inträffade död icke haft sin station i länet mellan mötena, 2 Bataljons-Läkare, 4 Stads-Läkare till 1846 då, efter Stads-Läkarens i Sala död, Stads-Läkarens antal minskades till 3 i brist af sökande till

till den ledigblifna tjensten, en Läkare i Norbergs Bergslag, 3 Bruks-Läkare, En Grufvu-Läkare vid Sala Grufva, En Läkare vid Strömsholms Stuteri och En nära Sala boende Läkare, som, ehuru han icke antagit någon tjenst, dock praktiserar något i Läkarekonsten.

Jemte en Läns-Djurläkare, hafva under ifrågavarande år en Veterinär, anställd vid Strömsholms Stuteri, och 2:ne andra Djurläkare i Länet funnits att tillgå.

Examinerade barnmorskor hafva i alla städerna och i hvarje socken på landet med undantag af 6 socknar varit år 1847 anställda.

På länets i Westerås inrättade Lazarett och Kurhus vårdades sistnämnde år tillsammans 270 patienter. Af dessa voro 71 för Venerisk smitta intagne på Kurhuset och de öfrige 199 för kroniska sjukdomar, yttre åkommor m. m. vårdade på Lazarettet. Vid årets slut qvarlägo å Kurhuset 16 och å Lazarettet 24 patienter. — Under året afledo å Lazarettet 24 patienter och å Kurhuset 2.

Apothekens antal är detsamma, som omförmäles i sista Femårsberättelsen.

Angående Helsobrunnarne i länet åberopas äfven hvad sista Femårsberättelsen innehåller.

Vaccinationen har under ifrågavarande 4 år fortfarit att drifvas med framgång.

Fattigvårdens organisation efter 1847 års författning börjades emot slutet af året. Redogörelsen dertill tillhör nästa berättelse.

Till lindrande af den genom 1845 års missväxt uppkommande nöd, blefvo serskilda temporära fattigvårdsanstalter inrättade i flera delar af länet. Socknenämnderne, hvilka hade bestyr om undsättningen, förskaffade särskilda tillfällen till arbetsförtjenst för de nödställda, genom spånad och andra handaslöjder, hvaraf produkterna upphandlades af Socknenämnderne för högre priser och försålde till de lägre priser, som för dem kunde erhållas.

Vid Skultuna bruk, som disponeras af Ryttmästaren och Riddaren Hammarsköld, börjades om hösten 1845 en särskild Arbetsinrättning, som under större delen af det påföljande året lemnade, genom slöjd och åtskilliga andra företag, arbetsförtjenst åt omkring 100 arbetssökande manspersoner från åtskilliga delar af länet.

Derjemte var vid Skultuna gård en särskild anstalt för spånad, dervid på vintern 1845—46 och under loppet af år 1846 uppköptes 1250 *L* lin och 10 *L* hampa, som utdelades till spinning åt nödlidande, hvilka anmälde sig om arbetsförtjenst.

Icke mindre än 884 qvinspersoner från Skultuna och åtskilliga andra socknar begagnade sig af och blefvo hulpne genom den dem sålunda beredda arbetsförtjenst. — Med väfnad på stället sysselsattes dessutom 9 qvinnor.

Med drygt besvär och berömlig människokärlek sköttes denna Nödhjelpsanstalt. Förskotterne och kostnaderne dervid voro så mycket större och kännbarare som linet var i högt pris 1846 och den ovanligt stora spånadstillverkningen i orten förorsakade vanpris och brist på afsättning å garn och väf.

Oaktadt hållne flerfaldiga auktioner och utbudningar å marknader, finnes ännu oförsåldt lager af tillverkningarne vid denna nödhjelpsanstalt. Häraf visar sig att vid dessa välgörande inrättningar hvarken sparats uppoffring eller möda för att bispringa de nödlidande.

Författningen om Gesällvandringar har haft en märkbar verkan till förminskande af landstrykande Gesällers antal. Den tid, då afsigkomne Gesäller fingo hjälp eller så kallad skänk af deras Skrämbeten eller Gesäll-lådorna i hvarje stad och då de icke behöfde vara försedde med vandringsböcker, som visa, huru de tillbragt sin tid, var det lättare för de genom fylleri och lättja eller genom andra orsaker näringslöse Gesällerne att, under skydd af pass, bereda sig tillfälle att stryka landet omkring. Dessa tillfällen hafva genom införande af vandringsböckerne och genom indragning af skänkerna blifvit förminskade, ehuru visserligen ännu många Gesäller, arbetslöse, vandra landet omkring. Då Mantalsskrifningarne tillstunda och Mästarne vilja undvika större afgifter, eller då arbetstillgången i verkstäderna minskas, blifva ännu vanligen flere Gesäller afskedade; och ehuru enligt författningarne är förbjudet för Gesäller, som icke äro mantalsskrifne att vandra landet omkring, är det dock svårt, om icke omöjligt för Polismyndigheterna att alldeles hindra sådana kringvandringar. Vid utfärdande af pass eller påteckning å pass för Gesäller, som före Mantalsskrifningarne vilja eller äro nödsakade att begifva sig ut på vandring, har man nästan ingen annan utväg än att förlägga den pass-sökande att vid ankomsten till destinationsorten låta skattskrifva sig, men då han vid ankomsten dit icke erhåller arbete eller empoj å verkstad, blifver deraf en vanlig följd, att passhafvaren måste lemnas ytterligare tillfälle att fortsätta sin vandring till annan ort, der möjligen arbete kan erhållas. Sedan hoppet derom på flera ställen slagit felt, blifver den vandrande slutligen en tiggare, som måste anhållas och förpassas eller försändas till den ort, hvartill han, i fattigvårds-afseende eller såsom lösdrifvare, kan anses böra.

Dessa jemte flera förhållanden i afseende på landsstrykare synas påkalla ytterligare och mera bestämda föreskrifter af lagstiftaren. — Ibland dessa öfriga förhållanden torde särskildt böra anmärkas, att ifrån värfvade regementen och kronoarbetskorpserna afskedade personer ofta hafva svårt att skaffa sig stadigt hem och laga försvar, samt att äfven en stor del af dem, som erhållit afsked ifrån värfvade regementerna, föga bemöda sig derom, emedan de föreställa sig att de hafva

så kalladt " eget försvar " eller att deras egenskap af afskedade soldater fritager dem ifrån skyldigheten att skaffa sig tjänst eller annat laga försvar. Lättheten på många ställen för afskedade värfvade soldater och kronarbetskarlar, att erhålla pass äfven till orter, dit de icke böra och der de icke hafva utväg till näringsfång, underhåller äfven deras håg för ett kringvandrande lefnadssätt. Å ena sidan synas sådana personer icke böra förnekas att erhålla pass till orter dit de böra eller der någon verklig utsigt finnes för dem till laga näringsfång; men å andra sidan deremot torde vid utfärdande af pass för dem säkrare grunder böra följas, än deras egna lösa uppgifter, samt den oriktiga föreställningen om det "egna försvaret", hvilken äfven hos andra än dessa personer sjelfva gjort sig gällande, böra tillrättavisas.

I dessa afseenden torde bestämdare föreskrifter erfordras jemte noggrannare efterföljd af gällande författningar, derest landstrykeriet och dermed följande tiggeri skall kunna ytterligare minskas, hvaruppå kommunerne hafva skäliga anspråk sedan de på de flesta ställen med ökade kostnader och berömvärdt nit vidtagit åtgärder för fattigvården och tiggeriets hämmande inom församlingarne.

Till förekommande af landstrykeriet och dermed följande tiggeri hafva här alltid vid utfärdande och, så vidt ske kunnat, vid påtecknande af pass de försigtighetsmått blifvit vidtagne, som med författningarne öfverensstämt.

Gästgifveri och skjutsanstalter:

I följd af Eder Kongl. Maj:ts nådiga Circular-bref år 1844, har skjutsen vid de flesta gästgifverierne i länet blifvit ställd på entreprenad med förhöjd skjutslega af 28 sk. banko i städerna och 24 sk. banko milen på landet. Blott vid några få gästgifvaregårdar på landet hafva i anseende till serskilda förekommande hinder och omständigheter skjutsentreprenad icke blifvit införd.

För att bereda möjligheten af sådana skjutsentreprenader, har det på några ställen varit nödvändigt att flytta gästgifverierne ifrån de gamla gästgifvaregårdarne till andra gårdar, hvilken förflyttning vid ett eller annat gästgifveri äfven haft för ändamål, att bereda jemnare skjutshåll eller att förkorta de skjutshåll, som varit nog långa. Således har Nyqvarns gästgifveri, förut beläget vid vägen emellan Westerås och Enköping på ett afstånd af 9 fjerdingsväg från Westerås och en mil ifrån Enköping, blifvit förflyttadt till Bjuggsta, dels emedan vid Nyqvarn skjutsentreprenad icke utan allt för stor skjutsafgift ifrån skjutslaget kunde beredas, dels också emedan skjutsentreprenören åtog sig att vid Bjuggsta, beläget ungefärligen på midten af väglängden emellan Westerås och Enköping, uppföra ny gästgifvaregård. Emot beslutet om denna förflyttning anfördes besvär i Kammar-Collegium, dels af gästgifvaren vid Nyqvarn och de skjutsskyldige i Enköping, emot hvilkas in-

tressen denna flyttning stridde, dels också af några deltagare uti Nyqvarns reservskjutslag, hvilka synas hafva missförstått sitt sanna intresse; men förflyttningen har, med afslag å besvären, blifvit af Kammar-Collegium gillad.

De vid skjutsentreprenaderne betingade afgifter af skjutslagen till entreprenören äro, efter olika omständigheter och förhållanden mycket olika, nämligen vid några få gästgifverier dryga, dock så att skjutslagen funnit sin räkning uti att dem gilla, och vid de flesta gästgifverierne mycket drägliga och nedsatta under det belopp, hvartill skjutsningsbesväret förut uppgått; men vid 3 gästgifverier nämligen: i Köpings stad, vid Wendle och vid Qvarnbacka, dit det gamla Ekeby gästgifveri blifvit förflyttadt, hafva skjutsentreprenörerne åtagit sig skjutsen utan annan ersättning än den förhöjda skjutslegan, hvarigenom skjutsningsbesväret för skjutslagen vid dessa 3:ne gästgifverier under entreprenadtiden helt och hållet försvunnit. För samma ändamål eller hemmanens befriande ifrån skjutsningsbesväret uti en icke aflägsen framtid, har skjutsentreprenaden vid Rohlbäcks gästgifvaregård, belägen på vägen emellan Westerås och Köping, blifvit ingången på det sätt, som synes förtjena att efterföljas och antagas på alla ställen, der sådant kan ske, nämligen att skjutslaget inköpt sjelfva gästgifvaregården och betingat med entreprenören det vilkor, att han för skjutsens bestridande får utan arrende begagna gästgifvaregården, men köpeskillingen för gästgifvaregården amorteras eller betalas småningom genom en under den förra skjutskostnaden betydligt nedsatt årlig afgift af de i skjutslaget deltagande hemman. Denna skjutsafgift kommer att för alltid försvinna och hemmanen befrias ifrån skjutsningsbesväret, så snart skjutslagets återstående skuld på köpeskillingen blifvit fullt betald, hvilket lär inträffa inom Tretton år ifrån skjutsentreprenadens början eller troligen något förr.

De resandes fortkomst vid de gästgifverier, der skjutsentreprenad är inrättad, har derigenom icke blifvit fördröjd och i allmänhet hafva skjutsentreprenörerne kunnat till de resandes belåtenhet fullgöra den åtagna skjutsen.

Den i följd af Eder Kongl. Maj:ts nådiga Circularbref af den 2 Augusti 1844 sålunda införde förändring med skjutsanstalterne här i länet är en maktpåliggande förbättring, hvarigenom det hemmanen ålagda skjutsningsbesväret blifvit lättadt eller borttaget och de skjutsningsskyldige i städerna jemväl vunnit lindring, utan att skjutsningsanstalterne derigenom blifvit mindre tjenliga för de resandes fortskaffande, och förhöjningen af skjutslegan är så mycket mera billig, som, oaktadt densamma, ännu icke all tunga för de skjutsskyldige kunnat upphöra vid flera än trenne gästgifverier.

Gästgifveriernes antal har ökats med ett nytt gästgifveri, anlagdt vid Myrby i Badelunda socken på en mils afstånd från Westerås. Anledningen härtill har varit

att det vid Edsberga i Upsala län förut befintliga gästgifveri, hvarifrån skjutsades direkte till Westerås, blifvit, till följd af skjutsentreprenad, förflyttadt till Torgesta, beläget på något längre afstånd ifrån Westerås än Edsberga, och att ibland vilkoren för denna förflyttning och deraf beroende skjutsentreprenad varit ett nytt skjutsombyte emellan Torgesta och Westerås skulle antagas, på det skjutshället icke skulle öfverstiga 2 mil; och som Lars Jansson i Myrby frivilligen åtagit sig att utan särskild ersättning af, eller omkostnad för, det skjutslag, hvartill Myrby hör, emot förhöjd skjutslega å 24 sk. milen underhålla gästgifveri och bestrida skjutsen vid Myrby, under den tid skjutsentreprenaden vid Torgesta varar, hvarigenom emellan Torgesta och Westerås uppstått 2:ne korta och lämpliga skjutshåll, men ingen tunga för andra skjutsskyldige här i länet uppkommit; så har Lars Janssons anbud blifvit antaget. Skjutsningen vid Myrby börjades den 1:sta Januari 1847.

Med socknemagazinerne är icke någon anmärkningsvärd förändring vidtagen.

De ingångna öfverenskommelserne om premier för rofdjurs dödande utan skallgång hafva fortfarit att verka för ändamålet.

I afseende på de å landet privilegierade krogars antal anmärkes, att detta antal ifrån 9 blifvit sedan sista Femårsberättelsen förminskadt till 6. Bland desse 6 är Qvarnbacka i Skultuna socken inberäknad, men genom gästgifveriets förflyttning ifrån Ekeby till Qvarnbacka, der krogen skötes i sammanhang med gästgifveriet, har i sjelfva verket en ytterligare minskning i krogantalet skett, hvaremot ett nytt minuteringsställe vid gästgifveri tillkommit genom den nya gästgifvaregården vid Myrby. — Strömsholms vårdshus har fortfarit, och vid Skantsen i Kohlbäcks socken är för de främmandes behof, som vid denna station hafva ärenden och göromål vid Strömsholms kanal, ett nytt vårdshus anlagdt, dock utan rätt till kroghållning.

För beredande af ett gemensamt brandstodsbolag för hela länet till försäkring af byggnader och lösegendom på landet, sammankallade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande år 1846 deputerade från häraderne och dem som intresserade sig för ämnet till öfverläggning här å landskansliet. Sedan åtskilliga reglementen för brandstodsbolag i andra län och ett hit ingifvet förslag till brandstodsreglemente för detta län blifvit vid första sammankomsten företedda och öfverläggning om grunderna föregått, utvaldes 3:ne komiterade, som uppgjorde ett förslag till bolagsreglemente. Detta förslag, som i tryckta exemplar hade blifvit i länets alla socknar kringspirdt, blef vid nytt sammanträde af deputerade den 10 Maj 1847 granskadt och med några förändringar antaget samt det sålunda reviderade reglementet derefter Eder Kongl. Maj:ts nådiga pröfning understäldt och den 17 Augusti 1847 af Eder Kongl. Maj:t i nåder fastställdt; hvarefter under året åtgärder vidtogos för reglementets kring-

spridande i länet och för bildande af bolaget, hvilket dock icke förr än efter 1847 trädte i verksamhet. Såsom polisanstalt är detta brandstodbolag för länet af mycken vigt.

Mälareprovinsernes enskilda Bank med hufvudkontor i Westerås öppnades om hösten 1847. Denna inrättning är stiftad äfven i ändamål att belåna spannmål. Dess verksamhet tillhör icke egentligen den nu ifrågavarande perioden, hvadan till nästa berättelse kommer att om privatbanken och dess operationer här i länet lemnas vidare underrättelse.

Sparbankerne i Westerås, Sala och vid Skultuna hafva under ifrågavarande period fortfarit att gagna. Dessutom har besparingsinrättningen i Köping blifvit år 1844 utbildad till en sparbank för staden jemte Köpings och Kongs-Barkarö socknar på sätt i nästa artikel vidare omförmäles.

Sparbankernas ställning år 1847 utvisas af följande tabell.

	Insättarnes antal.		Insättningarnes belopp.									Stiftelsefond och besparing.					
	år	år	År 1843			År 1847			År 1843			År 1847					
	1843	1847	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.
Sparbanken i Westerås .	652		47,583	16	—	71,763	1	—	2,141	19	3	3,235	2	3			
• i Sala . .	633		16,068	41	—	26,828	—	4	1,194	9	4	1,938	26	10			
• vid Skultuna Bruk .	38	202	4,493	35	6	20,099	30	8									
• i Köping .						3,499	47	—							309	16	11
			68,145	44	6	122,190	31	—	3,335	28	7	5,482	46	—			

Skultuna sparbank har, derigenom att Bruksdisponenten Ryttmästaren Hammar-sköld äfven är militärbefälhafvare öfver trupperne vid Strömsholms kanal, blifvit under ifrågavarande år utsträckt, så att kronoarbetssoldaternes soldater insatt sin arbetsförtjenst i denna sparbank. 110 kronoarbetssoldater hade vid 1847 års slut insatt 2,487 R:dr 9 r:st. — Resten 17,612 R:dr 29 sk. 11 r:st var insatt af 92 andra personer, hörande till Skultuna bruk och gods.

Vid denna artikel torde äfven Westmanlands regementes knekte-legomedelskassa böra omförmälas.

Denna kassa härleder sig ifrån ett af Konung Carl den XI till soldatrotarnes understöd och lindring vid roteringsskyldigheten beviljad årligt anslag af 466 R:dr, utgörande lösen efter 3 daler silfvermynt tunnan för i berörde afseende beviljad kronotiondespannmåt.

Af dessa medel är kassan bildad och genom medlens förräntande har fonden stigit så, att vid 1847 års slut kassans behållning utgjorde 157,907 R:dr 8 sk. 3 r:st banko. Denna kassa förvaltas af en särskild direktion och står under Krigs-Collegii öfverinseende. Den har fått sitt namn deraf att ifrån ålder bidrag deraf utgått till lega för soldat vid rekrytering. Detta bidrag har genom kassans tillväxt efter hand kunnat ökas, så att knekte-legomedelskassans bidrag till lega för ny soldat nu mera utgör 50 R:dr banko. Ut i denna kassa äro dock icke alla 1,200 rotarne vid Westmanlands regemente delaktige, utan endast 932, hvaribland 877 äro belägne inom Westmanlands och 55 i Örebro län. Inom detta län finnas 63 rotar i Bergslagsfögderiet, hvilka jemte 205 inom Fablu län belägna rotar, tillhörande Westmanlands regemente, icke hafva del i kassan. Fråga har varit väckt och behandlad om delaktighet i kassan för de nu derifrån uteslutne 268 rotarne, men utgången af denna fråga tillhör nästa berättelse.

Till ytterligare lindring vid roteringen för de i kassan delägande rotar hafva, genom Kongl. Brevet den 19 Juli 1845, af kassans ränta medel blifvit anslagna till full ersättning för dessa rotars årliga till regimentets beklädnadskassa ingående bidrag, hvilket bidrag för år 1847 uppgick till 3 R:dr 20 sk. banko för hvarje rote.

Kassans medel äro utlånta emot inteckningar, och den årliga räntan på dessa lån har under år 1847 nedgått ifrån 6 till 5 procent.

§. 5.

Städerna.

1:o. Westerås stad är, i topografiskt afseende samt till areal och byggnads-sätt, sedan sista femårsberättelsen oförändrad, med undantag att åtskilliga tillbyggnader och förbättringar å flera gårdstomter till större bekvämlighet och prydighet tillkommit.

Stadens folkmängd är i 1 §. uppgifven jemte dess tillökning, hvilken mera berott på inflyttningar än på nativitetens förhållande till mortaliteten.

Twisten om det i förra femårsberättelsen omförmälda förslag till förändrad disposition af stadens utmark har blifvit till Eder Kongl. Maj:t fullföljd; och enligt Eder Kongl. Maj:ts nådiga Utslag beror förslaget på frågan om upphäfvande af de å utmarkslotterne tillkomne fastedomar, hvilka äro utfärdade i sammanhang med fastebref å de gårdstomter, hvartill utmarkslotterne blifvit indelade.

Handeln är i Westerås den viktigaste näringsgrenen. Den har icke betydlig tilltagit under ifrågavarande period. Spannmålsproducenterne på landsbygden hafva sjelfve spekulerat i spannmålshandeln och skördarne hafva varit gynnsamma i Stora Kopparbergs län samt tillika i länets bergslager med undantag af de 2:ne första åren 1844 och 1845, i följd hvaraf spannmålsafsättningen på Dalarne och Bergslagen minskats. Häraf och af 1845 års missväxt torde härleda sig att spannmålshandeln, som i Westerås alltid varit betydlig, icke vunnit så stor tillväxt, som varit önskeligt. Utskeppningen af brukseffekter, hufvudsakligen på Stockholm, har tilltagit och stadens hamn mera än förr varit besökt ifrån sydligare belägna stapelstäder, till hvilka också stadens egna fartyg understundom med frakter afgått.

Stadens handtverkerier hafva icke under denna period gjort några märkbara framsteg. Icke heller hafva de haft någon synnerlig afsättning utom staden. — Utmärkande skicklighet har icke hos någon viss klass af slöjddikare sig visat.

Den af Eder Kongl. Maj:t den 22 December 1846 fastställda fabriks- och handtverksordning hade icke under loppet af 1847 hunnit inverka på dessa näringsgrenar så, att deraf kunnat dragas några säkra slutföljder om förmånerna och olägenheterna af den utvidgade näringsfriheten.

Ibland de få fabriker, hvilka i Westerås bedrifvas, kan endast tobaksfabriken sägas hafva varit i flor. — Tillverkningsbeloppet uppgick år 1847

vid tobaksfabriken till	28,603: 8.
vid 2 läderfabriker till	8,942: —
vid 5 färgerier till	340: —
hos 6 urfabrikörer till	713: 16.
och vid en spegelfabrik till	266: 32.

Summa B:ko R:dr 38,865: 8.

På arbetsbiträden till de inom staden och vid jordbruket förefallande göromål har varit god tillgång, men arbetslönerne dryga. Priset på ett karldagsverke under andotiden och skörden har merendels öfverstigit 32 sk. banko.

Tillförseln af landtmannaprodukter och andra förnödenheter har varit ganska god.
För-

Förhållandet med stadens jord och dess besädande har varit detsamma, som sista berättelsen innefattar. På kålgårdar och planteringsland inom staden odlas tobak och gurkor.

Sjöfarten har varit ganska liflig och bedrifvits till större delen med seglande fartyg samt med 3 ångfartyg, som underhållit daglig kommunikation med hufvudstaden under de årstider, då sjöfart kunnat idkas. Den ökade trafiken har gjort behovet af en rymligare och bekvämare hamn mera kännbart och de första förberedelserne till vinnande af detta ändamål vidtogos år 1847. De till staden hörande seglande fartyg utgjorde sistnämnda år ett antal af 22.

Äfven har uppmärksamheten blifvit väckt på medel och utvägar att leda Strömsholms kanal till ett nytt utlopp i Mälaren i närheten af Westerås, i hvilket afseende under ifrågavarande period en förberedande undersökning genom bidrag af enskilde blifvit påkostad och verkställd, hvilken bekräftat möjligheten af den nya kanalledningen, som, om den skulle komma i verkställighet, blefve af stor vigt för handeln och sjöfartens förkofran i Westerås.

De i denna stad befintlige i förra berättelsen omförmälda bildningsanstalter hafva fortfarit att verka för det nya slägtets uppfostran.

Sjukvården har under den tid, denna berättelse omfattar, besörjts lika som förut af tre Läkare.

Apothekens antal är 2. Länets lazarett och kurhus är beläget i staden. Vid denna inrättning, som skötes af Provincial-läkaren, är tillika en Underläkare anställd. Läns-djurläkaren bor äfven i Westerås.

Någon farsot har under tiden icke utbrustit, utan hälsotillståndet i allmänhet varit gysamt.

Fattigvårdsanstalterna hafva varit desamma, som omnämnas i sista berättelsen. Kostnaderna dervid hafva årligen ökats, så att de år 1847 uppgingo till det betydliga beloppet af 6,565 R:dr banko.

Polisen besörjes genom Magistratens tillsyn af en särskildt tillförordnad Polis-Rådman jemte Stadsfiskalen och Vaktbetjeningen. Större oordningar har denna fåtaliga polis dock lyckats afstyra.

Brandväsendet är i godt skick och står under uppsigt af en särskild Brandchef. Den frivilliga bergningskorpsen har fortfarit.

Skjutsningsbesväret är upplåtet på entreprenad och medförer för staden ringa kostnad.

Inkomsterne af våg-, bro-, hamn- och mätarepenningar eller så kallade done-
rade medel hafva uppgått till omkring 6,000 R:dr banko årligen, hvaraf stadens
embets- och tjenstemän aflönats och de publika byggnaderne underhållits.

Komunalutskylderne, hvilka efter taxering utgöras af stadens invånare, hafva
 varit ganska dryga. De ingå till drätselkammaren, som förvaltar stadens alla medel.

2:o. Sala stad, hvilken enligt Kongl. Brevet den 13 Mars 1667 skall uti
allt konsidereras som en bergsstad och njuta lika villkor och förmåner med Fahlus stad,
anlades år 1622, efter Öfverstelöjtnanten Häggbladhs i sednare tider verkställde mät-
ning, under 59°, 55', 24", 93''' latitud och 1°, 25', 35", 8''' longitud, i båge
vester ifrån Stockholms observatorium på afstånd af 12 mil ifrån Stockholm, 4½ från
Enköping, 3½ från Westerås och 5¾ från Hedemora, och är indelad i 160 gårds-
tomter, hvardera om 4½ kappland areal i kvadratform, med 45 alnars sträckning å
hvarje sida samt vidare fördelad i tjugu rotar och fyra kvarter, nämligen Östra, Sö-
dra Vestra och Norra. Konung Gustaf II Adolf utfärdade för staden den 15
April 1624 privilegier, genom hvilka, äfvensom genom sedermera tillkomne nådiga
donationer, staden till everldelig egendom skänktes Brådstad, Ekeby och Wårby
hemman, samt Söderkifsta och Norrby byar med torpet Svepnäs, under föreskrift, att
denna sålunda blifne stadsjord icke finge abalieneras från gårdstomterne i sjelfva sta-
den, och med åliggande att för Sala silfververks drift städse hålla folk och hästar och
annat, som dervid erfordras.

Stadgandet, att den staden donerade jorden icke får skiljas från tomterne i sta-
den, eluderas fortfarande förmedelst tomternes och derå uppförde åbyggnadernes för-
pantande vanligen på 50 år, hvarmed dock icke följer juridisk säkerhet för besittnin-
gen. Detta förorsakar att några reela byggnadsföretag ej kunna utföras och hindrar
således ståndspersoners inflyttande, men lemna i stället tillfälle för inhyrandet af me-
dellöse, som slutligen komma fattigförsörjningen till last. Isynnerhet är detta förhål-
lande menligt för sådana borgerliga näringar, som kräva sina idkares hela tid och
kapital.

Besagda Kongl. Maj:t och Kronan tillhörande silfververk öfverläts år 1741
emot tiondedelen af den årliga tillverkningen samt myntarelön och slagskatt på ett per-
petuellt arrende å stadens tomtägende, som derigenom fått benämning af: bergsmän,
och äro förpligtade att, på rätt bergsvis, grufdriften upprätthålla, hvilket för gemen-
sam räkning ombestyras af Grufrätten, som sålunda är den egentliga disponenten.
Hvarje gårdstomt har sin andel i grufvan, som alltså kan anses vara fördelad i 160 li-
ka lotter, hvarå arrenderätten, — onus eller gewinst, allt efter brukningens utslag
— ej heller få från gårdstomterne skiljas.

I anseende till det ringa utrymmet i de primitiva 160 tomterne blefvo efter den år 1736 staden öfvergångna eldsvåda, dervid den snart sagdt i grund förstördes, till utvidgning uttagne ytterligare fyratio tomtplatser, hvilka fingo namn af nybyggaretomter, men äga icke del i den staden donerade jord eller grufve-arrenderättigheter.

Då vanliga stadsmannanäringar, efter hvad i det ämnet framdeles yttras, här icke tyckas finna trefnad, blifver stadens egentliga näringsfång afkastningen af dess jordbruk, för hvars proveny tabellen redogör.

Silfververkets tillvaro är ingalunda oviktig. Den lemnar utkomst för den der-vid anställda icke obetydliga personal, och ger lättad afsättning för närgränsande skogsägare. Visserligen ökar också grufpersonalen i sin mån omsättning af varor i staden, men med de för stadens handlande naturligtvis drygare kostnader i varutransporten och de provisioner, som det oundgängliga anlitaandet af kommissionärer och magasinering å främmande ort har med sig, kan handelsvinsten, hvilken dessutom delas på allt för många handlande, ej blifva betydlig, synnerligast som det hufvudsakligaste födoämnet "spanmålen" tillhandahålles arbetarne af bergslagets magasin, och hvad derutöver erfordras vid den månadligen på viss termin skeende aflöningen fylles af omkringliggande allmoge, som då till torget inför mjöl af alla här i orten brukliga slag. Den vanliga årliga silfverutdelningen på bergsmanstomterne af åtta blanka riksdaler per tomt, svarar ungefärligen emot beloppet af jorden åliggande prestationer till grufvan. Understundom inställes väl denna utdelning, men den utgår dock oftast, derigenom jorden i det närmaste kan anses fri från grundskatt.

Tillverkningen af silfver, bly och silfverglitt vid Sala grufva är förut vid artikeln om bergverken uppgifven.

Stadens folkmängd är likaledes i 1:sta §. upptagen.

Stadens handel är och kan ej vara annat, än ringa, såsom inskränkt till stadens egen, till största delen, fattiga personal och närmast belägna nejder. Behofvet af de i ett hushåll oundgängliga och dyrbaraste artiklarne sill, strömming och salt, köpes af omkringboende allmoge till det mesta från Westerås och Enköping, hvilka såsom ägande direkta sjökommunikationer med Stockholm, naturligtvis kunna lemna dessa äfvensom alla andra varor för bättre pris.

Fordom magasinerades i Sala betydliga poster spannmål, distinerade till Fahlu län, och gäfvo i åtskilliga riktningar profit, men nyssnämnda läns förökade åkerbruk har ointetgjort detta förhållande och behofven för detsamma fyllas nu mera uteslutande från Upsala akademistat, i Upland befintliga öfverskott samt ifrån Westerås, i hvilken stad betydligaste delen af Dalarnes jern vågföres. Äfven drefvos i Sala for-

dom flera mälterier, som lemnade vacker behållning, men denna rörelse är nu mera högst inskränkt, sedan i afsättningsorten Dalarne många dylika blifvit anlagda och den upphörda kommunikationen med denna ort dragit denna näringsgren härifrån. Varuomsättningen härstädes uppgår i följd häraf endast till 200,000 à 250,000 R:dr banko, hvaraf vinsten ej är betydlig till fördelning emellan 12 öppna handelsbodas.

Idkarne af färgeri- och garfveri-yrkena hafva här skälig utkomst. Öfriga handtverkerier finna här ingen uppmuntran, fastän ej kan sägas att skicklighet hos deras idkare saknas.

En mindre klädestillverkning har väl här funnits, men nu mera upphört.

En blyhagels- och en bresilje-fabrik finnas. Året 1847 tillverkades vid den förre 527 Centner för ett värde af 9,486 R:dr banko och vid den sednare 22,300 ö i värde för 1,115 R:dr likaledes banko. Varorna voro af godkänd beskaffenhet.

Ättika afverkas väl ännu, men högst obetydligt, så att behovet deraf måste fyllas från Stockholm.

Enär å stadsjorden, efter hvad tabellen visar, produceras behållna 5,550 tunnor spannmål och 3,000 tunnor potates, samt bergslaget dels genom betydligt statsanslag af spannmål in natura, dels genom inköp af annan räntesäd i det närmaste fyller arbetarnes behof och någon spannmålstrafik för öfrigt här ej existerar, följer häraf att landmannen härstädes ej finner annan afsättning deraf, än den föga betydliga qvantitet mjöl, som vid de månadliga så kallade uttagsdagarne afyttras. Färskt smör, mjölk samt något färsk fisk tillföres staden och finner afsättning, hvarjemte färskt kött nästan städse är att tillgå. Deraf föryttras i synnerhet höstetiden här icke obetydligt, hvaremellan behovet anskaffas af åtskilliga så kallade slagtare-qvinnor, som efter tillstånd idka handtverket såsom försörjningsmedel. Dock bör icke lemnas oanmärkt, att priset å kött på sednare tiden betydligt stigit.

Tillförseln af ved, kol, bräder, timmer, bark, tjära med mera dylikt, fyller Stadens behof, och ehuru prisen väl i sednare tider något stegrats, kunna de egenteligen ej kallas höga.

Den egenteliga varutillförseln sker vid den i medlet af Februari månad härstädes infallande vintermarknad, hvilken fordom räknades ibland de största i riket, och ännu, ehuru minskad, dock är af mycken betydenhet. Ifrån Ångermanland, Jemtland, Medelpad och Helsingland hitföres dervid betydligt af alla slags finare och gröfre linne-väfnader, lin, renshudar och skinn, fogel, smör och renkött samt Noriges sill, äfvensom en myckenhet hästar, hvilket hitlockar köpare från hela länet och ännu aflägsnare orter, synnerligast som här i öfrigt då trafikeras med kläden.

galanteri- och kolonial-varor ifrån flere städer, isynnerhet Stockholm, Westgöthe-väfnader och alla sorter smiden.

Vid medlet af September hålles ock en marknad, men af obetydlighet, egentligast endast afseende kreaturs försäljning.

All stadens inrösningsjord är i god häfd och väl odlad. Några vidare odlingar återstå ej att åstadkomma, än af de härtill tjenliga lägenheter å skogsmarken, derå delning väl förehafts, men blifvit af Magistraten ogillad. Efter anförda besvär har Kongl. Maj:ts Befällningshafvande, med upphäfvande af Magistratens utslag, återförvisat ärendet till Magistratens vidare behandling. Ängen och hagmarken är uppodlad till foderbärande och åkern begagnas vanligen i hälften-säde, trädesjorden likväl till en del för klöfverväxt.

Den härvarande Högre Apologistskola äger ett allmänt godt och välförtjent vitsord under dess nuvarande rektor och 2:ne lärare. Lärjungarnes årliga antal i denna skola har varit något öfver 40, de fleste ifrån Sala stads- och landsförsamlingar. 42 hafva under dessa år ifrån skolan afgått och en ibland dem aflagt student-examen.

Den i orten inrättade Lankasterskolan fortgår ock i god riktning och är betydligt anlitad. Lärjungarnes antal utgjorde, höstterminen 1847, 55 gossar och 37 flickor.

Utom stadens Lankasterskola äro, i anseende till den långa och ofta svåra väg, som bergslagets barn hafva att gå, flera mindre Skolor inrättade, hvilka Lankaster-läraren är skyldig att då och då besöka och undersöka huru undervisningen der handhafves.

Tvänne läkare äro här anställda, den ena på stadens och den andra på bergslagets stat. En barnmorska och en veterinärläkare, bägge med löner, äro ock här stationerade.

Fattigförsörjningen handhafves af Fattigvårds-Direktionen, biträdd af distriktvis utsedda fattigvårdar. Tillståndet erfares af följande Tablå:

Understödstagare.								Omkostnader.		
Ständige.				Tillfällige.		Summa Personer.	Summa Banko			
Äldre.		Barn.		Karlar.	Qvinnor.					
Karlar.	Qvinnor.	Gossar.	Flickor.				R:dr	sk.	r.	
Ar 1844 . . .	4	56	3	16	2	15	96	1,436	39	8
„ 1845 . . .	7	68	3	20	5	18	121	1,849	37	—
„ 1846 . . .	12	73	5	28	9	37	165	2,175	12	6
„ 1847 . . .	11	69	4	26	2	29	141	2,013	42	9

Under dessa fyra åren hafva omkostnaderne ökats med circa 50 procent.

Fattige vandrande, med pass försedde, undfå på allmän bekostnad, efter polett, en måltid mat, som betalas med 6 sk. banko för äldre och 4 sk. för barn, hvilket betydligt afhjelpat dessas bettlande i husen.

På sätt här ofvan är anmärkt, utgöres grundskatten af den staden donerade jord uti prestationer till Silfververkets drift. Dessa utgå i malmforsling, höleleverering för underhållet af vissa arbetshästar vid verken, och i öfrigt ökedagsverken till det antal, som driften kräfver, hvilket sednare onus benämnes: Sumpkörslor.

Stadens utlagor utgå under titlar: *Förskåttet*, som betyder rök-afgift, och utgår med 24 sk. på matlaget utan afseende på dess medlemmars flertalighet: *Skåttedh*, som nu kallas *Eds-skåttet*, af den anledning, att de skattdragande voro pligtige edeligen fästa riktigheten af uppgifterne öfver sina tillgångar, och erlägges för värdet af ägande hus och tomter, stads- och graf-jord, handel, handtverk och annan näring, hvartill kommit så kallade kapellans-, organist-, ringare- och bropenningar, hvilka utgå med 12 sk. af hvarje mantalsskrifven person.

Härförutan har staden inträder i arrenden af de staden nädigst donerade Ekeby-, Jakob Matts- och Stentorps-qvarnar, Kyllinge stamp, de så kallade Nora- och Karbottens-ängar, Sundsbacka fiskeläge samt Stadsträdgården och Stadsträdgårdstäppan. Vidare räntor af Norrkifsta hemman, gerningsören af sockenhandtverkarne i länets samteliga fögderier, undantagande Kungsöhrs, samt ifrån 3:dje och 4:de fögderierne i Upsala län, stånd- och plats-penningar af de trafikerande vid stadens marknader, hushyra af Grufrätten för nedra våningen i Rådhuset, hvartill kommer diverse smärre vissa och ovissa inträder. Hvad härutöver erfordras uttaxeras af en

hvar skattdragande i förhållande till dess deltagande i dessa bestämda afgifter, hvilka i taxering fått benämning af: *Fyllnadsavgift*. Enligt 32 och 33 §§. i Stadens privilegier skola dertill årligen valde sju män, fyra af bergs- och köpmän och 3:ne af handtverksklassen, med biträde af en skrivare, om händer hafva, vårda och distribuera stadens inkomster, all aflöning utbetalad, men öfriga behof allena efter Magistratens anordningar bestrida.

I öfverensstämmelse härmed inrättades år 1825 den så kallade Sjumanskammaren, som handhafver stadens drätselverk.

Några prohibitiva författningar till stadens fördel finnas väl egentligen ej, men på indirekt väg verkar till stadens fördel, att den är befriad från båtsmanshåll och inqvartering samt trafikerande fritagne ifrån salu-accis.

Folkets sedlighet är icke att klandra. När stölder någon gång begås, ske de vanligast af främmande, sällan af någon till staden eller grufvan hörande person. Härtill torde orsaken förnämligast böra sökas i den vidgade barnundervisningen och det nit vederbörande berömligen härvid ådagalagt. Såsom en verkan häraf må äfven med skäl räknas inskränkning af bränvins begagnande hos det yngre släktet.

En Sparbank finnes härstädes. Den utgjorde i början en filial-afdelning under den i Westerås varande, men fick år 1831 sina egna regler och har sedan fortgått med framgång. Dess ställning var:

	Deponenternes behållning.			Sparbankens egen fond.			Summa Banko.		
Vid 1844 års slut	19,351	34	4	1,474	14	7	20,826	—	11
” 1845 ” ”	19,182	18	—	1,637	1	8	20,819	19	8
” 1846 ” ”	21,672	30	4	1,772	26	—	23,445	8	4
och, såsom redan är nämnt, vid 1847 års slut	26,828	—	4	1,938	26	10	28,766	27	2

Den af öfverflödigt nederbörd skadade skörden år 1844, och 1845 års missväxt samt de derefter påföljande 2:ne goda årsgrödor synas hafva haft inflytande på förhållandet med denna sparbank under berörda 4 år.

Den i sista berättelsen omnämnda räntenedsättningsfond, som bildas och bespares vid Sala silfververk, för att göra detsamma oberoende af de nu dertill anslagne kronoräntor, har ifrån 1843, då fonden utgjorde 25,712 R:dr 1 sk. 11 rst. Banko, ökat sig på följande sätt:

1844 till	28,326:	23.	8.
1845 till	31,537:	10.	1.
1846 till	33,722:	27.	1.
1847 till	38,281:	4.	—

3:o Arboga. Staden är belägen vid Arboga å, nära 1 $\frac{3}{4}$ mil ofvanför dess utlopp i Mälaren vid Kungsör, samt invid det nedersta fallet i nämnde vattendrag. Den större delen af staden är byggd på åns norra strand och en mindre del på den södra. Bägge stadsdelarne förenas medelst en bro, uppförd af träd på murade stenpelare.

Än är segelbar upp till staden, men i följd af tilltagande uppgrundning, hvaröfver länge klagats, kunna fartygen, utom vid ovanligt högt vattenstånd, icke komma högre än till det så kallade Stenlöpet, omkring $\frac{1}{2}$:dels mil öster om staden, der lastbryggor äro anlagde. Varornas transport dit eller derifrån besörjes antingen landvägen eller med grundgående pråmar. Vigten af att få detta hinder för segelfartens obehindrade gång afhjelpat, har länge varit insedd, men staden har varit och är fortfarande i saknad af tillgångar till bekostande af vattendragets uppmodring. Stadens invånare hafva hittills icke sökt bidrag af allmänna medel för ett sådant företag, men torde snart blifva dertill nödsakade, derest ej denna icke oviktiga del af inrikes kommunikationen skall råka i fullkomligt förfall; och då åtskilliga andra kommuner för ett lika ändamål blifvit af Statsmakterne hugnade med vida betydligare understöd, än här torde erfordras, lärer Arboga stad äfven äga anledning att hoppas ett billigt behjertande af ifrågavarande angelägenhet.

Af byggnadssättet hos en del från äldre tider qvarstående hus röjer det sig, att Arboga är en gammal stad, men dessa hus blifva småningom undanträngda af nya, med prydligare utseende och bekvämare inredning. Utom kyrkorna och rådhuset finnas oberäknade ett par mindre, gamla stenbyggnader, egentligen icke mer än tre stenhus, af hvilka det ena, tillhörigt handlanden Örström, blifvit i sednare tider uppfört och särdeles utmärker sig för prydligt utseende. Kyrkorna, så väl stads- som landsförsamlingens, äro ganska vackra och rikeligen försedda med målningar, epithafier och andra prydnader, vittnande om att orten i fordnä tider mer än nu varit befolkad af personer ur de högre klasserne. Rådhuset, som fordom varit en klosterkyrka, är i temligen förfallet skick och tarfvar en kostsam reparation.

Om folkmängden är redan berättadt. Tillökningeu deraf kan icke anses annorlunda än tillfällig och salunda icke vittnande om tillväxt i stadens näringsutvägar. — Flere familjer, som lefva på inskränkta kapitaltillgångar, hafva i förhoppning om en billigare lefnadskostnad, under de sednare åren hitflyttat, särdeles från hufvudstaden.

Denna

Denna uträkning torde dock till stor del kunna anses förfelad, emedan tillfället till ordentlig och snabb kommunikation med hufvudstaden medelst ångfartyg tid efter annan uppjagat priserna på lifsförnödenheter nära nog till likhet med hufvudstadens. Uti ett så litet samhälle, som detta, är det ock naturligt, att ett par familjers inflyttning eller bortflyttning skall på hyrespriserna utöfva ett märkbart inflytande.

I afseende på sedligheten företer sig ej något som skiljer denna ort från andra i detta afseende bättre lottade. En viss lugn allvarsamhet synes vara ett utmärkande drag hos ortens allmoge och detta drag återfinnes äfven hos stadens lägre folkklasser. Brott och fridstörande oordningar begås sällan, och hafva, då de ägt rum, merendels sin rot i fyllerilasten. Dock kan man icke neka att denna last, här som öfverallt annorstädes, är i aftagande eller åtminstone likasom annan orenlighet, sjunker ner till samhällets botten.

Såsom i detta afseende anmärkningsvärdt kan vitsordas, att förtjensten på källare och så kallade bättre näringsställen är ifrån år aftagit, under det ökade arrenden på de egentliga brännvinskrogarne synas vittna om bättre trafik på dessa. Antalet af källare och näringsställen är 10.

Stadens näringsfång äro fortfarande: handel, handtverkerier, sjöfart, faktorirörelse för bergslagen och jordbruk.

Handelsrörelsen sysselsätter 6 handlande med öppna bodar och omfattar förnämligast spannmål, salt, viktualier, kramvaror och alngods. De handlandes ställning är i allmänhet berglig, torghandeln under torgdagarne är särdeles liflig och på lifsförnödenheter af alla slag är ingen brist, ehuru, på sätt anmärkt är, priserna derpå de sednare åren stegrats.

Öfver handtverkeriernas förfall klagas, och tvifvelsutän icke utan allt skäl. Den ovisshet, hvaruti man sväfvade näst före utgifvandet af de författningar, hvilka närmare bestämma deras förhållanden, verkade menligt på deras drifvande, och följderna af de nya författningarne hafva ännu icke rätt kunnat visa sig. Emedertid förmodas i orten, att verkan deraf skall blifva handtverkeriernas allmänna öfvergång till fabriksmässig behandling och en derutaf uppkommande skarpare skillnad emellan den egentliga arbetaren och förläggaren.

Af fabriker finnes ej mer än en lackfabrik med ringa tillverkning.

Sjöfarten idkas hufvudsakligen på Stockholm och bedrifves nästan uteslutande af ett här bildadt rederibolag. Fartygen, hvardera af emellan 30 och 40 lästers dräktighet, äro till antalet 16 om tillhoppa 568 svåra läster.

Faktorirörelsen, af ringa omfång, sysselsätter 4 personer.

Berättelse öfver Westmanlands län för åren 1844—1847.

Jordbruket utgör i denna stad ett af borgerskapets hufvudsakligaste yrken. Jorden indelas i afseende på ägande rätten, i egendomsjord, som går i arf och salu, samt så kallad herråkersjord, som i mån af ålder, utdelas på borgerskapet. Den förstnämnda jorden innehåller 421 tunnland 26 kappland åker, 422 tunnland 26 kappland äng och 113 tunnland hagar, och herråkersjorden är indelad i 84 lotter, hvardera innehållande omkring 2 tunnland åker och 3 tunnland äng. Af dessa lotter äro 9 anslagne till lön åt stadens Borgmästare och Komministrar, 75 utdelas bland Borgerskapet. Skogen, af 2,234 tunnlands areal, nu för det mesta afverkad, är indelad på hustomterne.

Jorden odlas med omsorg och lemnar i allmänhet vackra skördar. Jordmånen utefter Arboga å-dalen, der stadens mesta jord är belägen, består af mer och mindre kalkhaltig lermylla och torde vara att hänföra till de mera bördiga i landet.

De på åkerjorden odlade sädesslagen äro förnämligast råg, dernäst hvete och föga korn. Handelsväxter odlas icke. Brukningssättet är det i vårt land vanligaste eller hvartannat år säde och träde.

Allmänna onera: Staden bör, enligt sista regleringen, hålla 3½ båtsmän, för hvilka vakausgift utgår med 136 R:dr 25 sk. banko.

Jorden är på följande sätt beskattad. Egendomsjorden drager i åkerskatt till Kronan 206 R:dr banko, som fördelas på innehafvarne. Åkerskatten af herråkersjorden är 2 R:dr 3 sk. 3 r:st banko för hvarje lott, utom fastighetsbevilning, dervid lotten är tagen i värde till 500 R:dr banko, samt Pastorstionde, 7 kappar af hvarje lott. Det måhända drygaste onus för jorden är dock underhållet af stadens många och långa vägar, hvartill grus måste hämtas på stundom betydliga afstånd.

Fattigförsörjningen utgör uti detta, i afseende på näringsutvägar ingalunda riktigt lottade samhälle, en lika tung som bekymmersam börda. De mest vanföra och bräckliga fattighjonerna underhållas i 2:ne fattighus, ett för hvardera könet; de öfriga erhålla månadligen understöd i penningar och födoämnen.

Ett barnhus finnes här inrättadt genom Hofrätts-Assessorn Olof Ahllöfs testamente af år 1740 och doteradt för underhållande af 10 flicke- och 12 gossebarn jemte förestånderska. Genom tid efter annan inträffade myntförsämringar har likväl den uti Riksbanken insatta fonden för denna stiftelse så sjunkit i värde, att förenämnde antal barn nu icke kan uti inrättningen underhållas. Barnens antal är nu 12. Jemte denna inrättning hafva bemänte Assessor Ahllöf och hans faderbroder Rådmannen Lars Ahllöf anslagit betydliga summor till stipendier för studerande ynglingar vid Westerås läroverk samt Upsala akademi, till aflöning för läraren i

stadsskolan och till stadens och ortens fattige, hvarigenom desse personer beredt sig rätt till everldelig tacksamhet af sina landsmän. Utom förenämnda donationer till underhjelpande af fattigförsörjningen finnas jemväl trenne andra, nämligen Ahlströmska, Boelitzska och Warenbergska fattigfonderna.

Genom dessa stiftelser af den fromma välgörenheten samt den nu lefvande generationens bidrag är väl tiggeriet af stadens egna fattiga hufvudsakligen förebyggt, men detta är i allt fall en obetydlighet i jemförelse med det tiggeri, som idkas af dem, hvilka, utrustade med ortmyndigheternas pass, stryka landet omkring och genom sin osedighet, sitt pockande och sitt elände ömsevis uppväcka betraktarens harm och ömkan.

Binäringar äro få och af ingen betydenhet. En som förut varit egen för denna stad, nämligen tillverkning af sudna kringlor, har i sednare tiden mycket aftagit. Sedan införseln till Stockholm af bröd blef frigifven, hafva några personer sysselsatt sig med att baka och i Stockholm afsätta så kalladt knäckebröd. Försäljning af mjölkkor till hufvudstaden är en annan binäring, som stundom lemnar god behållning, men äfven ofta förlust. Af arbetsfolk bosatte på stadens skogar tillverkas och försäljas på marknader i orten, dock till ringa quantitet, ett slags band, som användas till byxhängslen.

Stadens Undervisningsverk bestå af en folkskola för barn af bägge könen, der undervisningen bedrifves af en lärare efter vaxelundervisningsmethod samt en pedagogi eller stadsskola, likaledes med en lärare. Barnens antal i den sednare skolan är omkring 40 och varierar i den förra emellan 120 och 150. Stadsskolan har förut haft två lärare, men lönevilkorens knapphet föranledde tjänsternas sammanslagning, hvarigenom läraren väl vann något för sin bergning, men undervisningen nödvändigtvis förlorade. Underdånig framställning om anslag af allmänna medel till upphjelpande af denna för staden och orten så högst behöfliga skola har väl blifvit gjord men, i följd af de från så många andra orter gjorda anspråk på de för ifrågavarande ändamål anslagna medel, har Arbogas skolas behof ännu ej kunnat behjertas.

4:o. Köping. Om stadens folkmängd återopas 1 §. af denna berättelse.

I afseende på stadens invånares sedlighet fortfar förhållandet att vara tillfredsställande. Endast 3 bland staden egentligen tillhörande personer hafva under de nu ifrågavarande åren varit för vanfrenjdande brott tilltalade, och bland dessa 2:ne blifvit sakfällde. Öfrige så beskaffade förbrytare hafva tillhört andra församlingar, och vid brottens begående endast tillfälligtvis uppehållit sig härstädes. I allmänhet råder ock bland stadsboerne en berömlig ordningsanda, i förening med ett lif-

ligt intresse för deras viktigare samfundsangelägenheter; hvarjemte de offentliga öfverläggningarne och besluten i sådana ämnen vanligast utmärkt sig genom en sällspord endragt, och mer än en gång inneburit större uppförlingar för goda och nyttiga ändamål. En år 1842 härstädes organiserad nykterhetsförening har väl, i saknad af ett allmännare anslutande till densamma, sett sig nödsakad att inställa sin mera direkta verksamhet; men det torde icke kunna nekas, att ju sagde förenings uppträdande, och de om än nu mera fåtaliga ledamöternas qvarstående vid sina dithörande grundsatser, i sin mån bidragit till superiets äfven härstädes märkbara förminskning. De fyllerilasten vanligen följaktiga förbrytelser, såsom slagsmål och dylikt hafva i anledning häraf jemväl minskats, och genom tills vidare för härvarande fabriks- och handtverksläringar samt sjöfolk anordnade premier, hvilka, efter vederbörande mästars och husbönders hörande, årligen utdelas för arbetsskicklighet i förening med nykterhet samt ett välartadt uppförande, torde man kunna hoppas att en allt bättre anda hos de nyssnämnde arbetsklasserne skall uppenbara sig.

Handeln och handtverkerierna bereda väl genom omtänksam hushållning sina härvarande idkare en tarflig utkomst, men förmå icke att hos dessa bilda något större ekonomiskt oberoende. Härutinnan befinner sig således denna stad i enahanda skick med de flesta öfriga småstäderna i riket. Till goda tecken höra dock minskade lagsökningar mot stadsboarne; äfvensom deras skuldsättning hos allmänna låneinrättningar aftagit. Här torde böra nämnas såsom en på stadens nyssnämnda hufvudnäringar för framtiden inverkande fråga, att staden både genom sitt ombud vid 1845 års riksdag, och derefter förmedelst underdånig ansökan hos Eder Kongl. Maj:t sökt att af statsmedel erhålla anslag för en fullständigt genomförd undersökning i afseende på Strömsholms kanals ledning från trakten af Trångfors bruk till Köping, under kanalens pågående ombyggnad, för hvilket ändamål staden lät bekosta en af Öfverste-Löjtnant-Mekanikus Edström i lifstiden granskad preliminärundersökning, hvars resultat blef att ifrågavarande kanalledning syntes ganska lätt att utföra; men i afseende på nyssnämnde ansökningsärendet blef, genom då förhanden varande brist på statsmedel, staden hänvisad till rikets nästsammanträdande Ständer, hos hvilka jemväl vid 1847 års riksmöte ärendet änyo gjordes anhängigt. För detsammans ytterligare fortgång och slutliga utveckling tillhör det nästa femårsberättelse att redogöra.

Det i sednaste femårsberättelse omnämnda och den 1 Mars 1843 härstädes bildade rederi-bolagets verksamhet har fortgått till både trafikerandes och bolagsmännens belåtenhet. Fråga har varit väckt tvänne serskilda gånger att i sam-

band med bolagets seglationsrörelse ordna ett ångfartyg för passagerarebefraktning mellan Stockholm och denna stad; men har ännu icke kommit till slutligt afgörande.

Den år 1837 började och med 6000 R:dr banko statsmedel understödda upprensning af segelleden i Köpings å, som nu medgifver passage för 10 fots djupgående fartyg, fullbordades och afsynades år 1847. Så väl det framtida underhållet af nämnde segelled i enahanda skick, som förvaltningen af den derför sammanbringade så kallade Baggerikassan, hvars kapitalbehållning vid bokslutet den 1 April 1847 utgjorde 3,205 R:dr 15 sk. 5 r:st banko och sedermera icke obetydligt tillökats, hafva blifvit genom ett särskildt upprättadt och af Eder Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt reglemente anförtror de åt en bland stadens invånare utsedd direktion, hvars åtgärder underkastas årlig granskning af vederbörande revisorer.

På stadens sädesbärande jord begagnas allmännast trädesbruk; men början har dock inom ett af gärdeslagen gjorts med införande af cirkulationsbruk, hvars följder tyckas visa sig tillfredsställande.

I boskapsskötselns handhafvande har äfven, bland de stadens invånare, hvilka innehafva större jordområden, sträfvar den förmärkts att tillägna sig tidsenliga förbättringar; och hafva stadsboerna dervid i allmänhet fördelen af större betestillgång, genom aftal med nu varande arrendatorn till närgränsande kronolägenheterna Köpingsön och Byslätten.

Den staden donerade skog- om 187 tunne- 17 kappland i Odensvi socken, hvilken skog år 1843 indelades till femtioårig trakthuggning, har lemnat nöjaktig afverkning, den stadens invånare anslagit till härvarande skol- och fattigvårdsinrättningar, hvilka deremot aflöna den för allmänningen antagne skogvaktaren. All anledning är för handen, att, genom den af landtmätare uppgjorda afverkningsplanens noggranna efterföljd, hvaråt årlig tillsyn från stadens styrelse egnas, denna allmännings återväxt och framtida bibehållande i välvärdadt skick kunna anses bebyggade.

Allmän undervisningsanstalt har staden numera fullt ordnad i en äfven för Köpings landsförsamling gemensam folkskola, inom den lokal, hvilken uti sednast femårsberättelse såsom nybyggd anmältes och der tvänne större lärosalar finnas, nämligen den ena för voxelundervisning i lägre klassen, och den andra för en rektorsklass. Omkring 100 barn begagna den förra och 15 à 20 den sednare; hvar förutan staden på sin enskilda bekostnad i en annan dertill inköpt gård låtit ordna en flick-skola, der omkring 50 barn undervisas af en antagen lärarinna äf-

ven i kvinnoslöjder. Härförutan hålles i förstnämnde lokal söndags-skola tillgänglig för stadens fabriks- och handtverkslärlingar samt andra, hvilka önska begagna densamma. Denna sednare besökes temligen regelmässigt af handtverkslärlingarne. Deras skolgång skulle dock sannolikt omfattas af dem sjelfva med mera ifver, om de fordringar på kännedom i skrif- och räknekonsten, hvilka enligt 1846 års handtverksordning ifrågakomma vid mästerskaps beviljande, kunde påyrkas redan vid lärlingarnes antagande till gesäller. Äfven vid samtliga dessa skolinrättningar utdelas årliga premier i så väl böcker som penningar; i hvilket sednare hänseende en särskild assosiation åtagit sig att, för en tid af 30 år, tillhandahålla skolstyrelsen årligen ett belopp af tjugu R:dr banko, enär någon för ändamålet tillräcklig fond icke förut finnes anslagen.

I afseende på stadens fattigförsörjning har nytt reglemente blifvit upprättadt. Oberäknadt räntorna af äldre fonder i kapitalbelopp af 7,133 R:dr 28 sk. 3 r:st banko, samt afkastningen af donerad jord, 17 tunne- 24 $\frac{1}{2}$ kappland, äfvensom de i Kongl. förordningen den 25 Maj 1847 bestämda personella afgifter, uttaxeras från stadens invånare 14 sk. på hvarje R:dr efter andra artikeln i bevillningsförordningen. Genom dels klassificerade understöd på ordinarie stat, dels tillfälliga bidrag i mjöl och penningar samt vid en särskild ordnad spisningsanstalt, lyckas det härstädes temligen väl att undanrödja tiggande i husen, särdeles som stadens invånare från några år tillbaka öfverenskommit att icke tilldela gesäller och andra staden genomvandrande några gåfvor i penningar, utan hänvisa sådana personer till förenämnda matinrättning, för hvilket ändamål stadens invånare åtagit sig en särskild taxering, som utgår med omkring 100 R:dr banko årligen, och visat sig för ändamålet tillräcklig, derigenom att icke, utan särskilda ömmande omständigheter, några matunderstöd lemnas sådane behöfvande, hvilka hafva sin försörjningsort eller hemvist inom 2:ne mils afstånd härifrån staden.

Bland stadens fabriker, drifves en för tillverkning af bomullsstrumpor, hvarst i 4 stolar sysselsätts lika många väfvare. År 1847 uppgick tillverkningsbeloppet till 786 par strumpor och 197 par kalsonger m. m., i tillverkningsvärde af tillsammans 921 R:dr B:ko. Fem mästars i färgeriyrket arbetsvärden uppgå till 2,649 R:dr nyssnämnde mynt. Öfrige fabriker af en pistolsmedsverkstad, en läsmedsverkstad och en urfabrik, hafva åstadkommit tillverkningar och arbeten i värde af tillsammans 852 R:dr banko.

Binäringar finnas här inga.

Politi: Nuvarande krogarnes antal utgör fem; och är början gjord att, genom

krogrättigheternes förauktionerande, bereda staden en årlig inkomst utöfver den vanliga beskattningen.

Den år 1841 såsom en besparingsinrättning började och sedermera ifrån och med den 1 Maj 1844 gemensamt för staden samt Köpings landsförsamling och Kungs-Barkarö socken organiserade sparbanken har fortsatt sin verksamhet. Derstädes, enligt bokslutet den 1 Maj 1847 befintliga insättningar med då upplupen ränta utgjorde 3,499 R:dr 47 sk. banko.

Till nästa femårsberättelse hör att upptaga den ytterligare utsträckning, som sagde sparbank enligt af Kongl. Maj:t fastställt nytt reglemente vunnit såsom en för staden och Åkerbo härad samt vissa kompanier af Kongl. Lifregementets Grenadierkorps och Westmanlands Kongl. Regemente permanent inrättning. Sparbankens grundfond utgjorde vid nyssnämnde bokslut 309 R:dr 16 sk. 11 r:st banko. Någon närmare öfverläggning har ännu ej ägt rum angående det i förra femårsberättelsen omnämnda förslaget att med sparbanken införlifva en förmyndarekammare för staden, och torde frågan härom komma att ännu för en längre tid hvila, i afbidan på sparbankens vidare utveckling och den tillgång på ökad aflöning för ränskapsföraren, som af ett sådant förslags utförande skulle blifva en följd.

Icke heller den i sednaste femårsberättelsen anmälda omarbetning af härvarande byggnads- och brandordningar är ännu fullbordad, men blir det sannolikt innan kort; och omarbetningen torde ej heller hafva förlorat på den ytterligare erfarenhet man under uppskofvet vunnit af behöfliga rättelser och tillägg i de förutvarande år 1828 af Kongl. Maj:t i nåder fastställda stadganden i detta hänseende. Emellertid har staden tillvunnit sig större och mindre förbättringar genom enskilda nybyggnader och reparationer, jemte omläggningar af torg och gator; en dambyggnad med bro öfver den staden genomlöpande ån, hvarigenom den ringa vattenhöjden derstädes uppbringats nästan genom hela staden så, att den tillföre under varmare årstiden märkbara svårigheten vid vattenhämtning för eldsolyckor blifvit undanröjd; samt brandredskapens ytterligare tillökning och förbättrande.

Den till förevarande berättelse hörande korta tid af blott ett halft år, derunder sednaste handels- samt fabriks- och handtverks-ordningar varit tillämpade, tillåter icke att öfver dessa författnings verkningar härstädes nu afgifva något omdöme. Närmandet till hvarandra af de forna handtverks-embetena eller skråna, har dock underlättat framgången af en härstädes inom fabriks- och handtverksklasserne nu mera beslutad pensionsinrättning, hvars fond skall till $\frac{2}{3}$:delar läggas i inköpande jordlotter och till $\frac{1}{3}$:del i penningekapital, och hvilken frågas närmare redogörande tillhör nästa femårsberättelse.

Stadens allmänna inkomster utgöras af de vid Köpings och Strömsholms vågar fallande vågmedel, samt så kallade hamn- och bropenningarne, hvilka sammanlagde år 1847 utgjorde 4,086 R:dr 1 sk. banko.

Westerås den 28 Decemher 1849.

F. O. SILFVERSTOLPE.

A. W. Ahlborg.

J. O. Högström.

T A B E L L för L a n d e t inom W e s t m a n l a n d s L ä n.

[illegible]